

**מועצה לשימור
אתרי מורשת בישראל**

**דו"ח מנכ"ל
לשנת 2019**

עמוד

3	פתיח
	מטה
4	מעמד המועצה
4	דו"ח מהעמותה
6	אות השימור
7	הפעילות בכנסת
7	שילוט אתרים היסטוריים
7	טקס-אנדרטה בנמל לה-ספציה ע"ש יהודה ארזי ועדה סרני
9	תחום כספים
10	תחום חינוך ומורשת
16	מחלקת תכנון ופיתוח
21	תחום שימור פיזי
24	תחום מידע ופרסומים
26	מחלקת משאבי אנוש
27	מחלקה ליחסים בינלאומיים
30	מחלקה לגיוס משאבים
31	מחלקת סיורי מורשת
	מחוזות
33	צפון
37	חיפה וגליל מערבי
40	מרכז
44	תל אביב
48	ירושלים
53	מיעוטים
55	דרום
	אתרים
61	מוזיאון הרעות, מצודת כ"ח
62	חצר כנרת
63	משטרת נהלל ההיסטורית
64	אתר רכבת העמק בבית יהושע
65	מחנה המעפילים, עתלית
67	מרכז מבקרים, מקוה ישראל
70	בית ילין במוצא
71	אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב, רחובות
73	מכון אילון, גבעת הקיבוצים, רחובות

דו"ח מנכ"ל שנה"ע 2019

דברי פתיחה

12 החודשים ינואר-דצמבר 2019 חלפו עברו להם ביעף, כשנקודות החיבור בין יום ליום, חודש בחודשו, יצרו רצף מלא ועשיר של סדר יום ב"עגלת" חיינו הלא עייפה (כפרפרזה לשירו של אורלנד "היו לילות").

הדו"ח השנתי המוגש לכם בזאת עושה ניסיון, בבחינת המועט המורה על המרובה, להציג בנקודות עיקריות את רצף פרי פעילות המועצה לשימור אתרים והפעילים שבה: מתנדבים, חברי עמותה, מוסדות העמותה בראשם שלמה הלל – נשיא המועצה, אורי אור - יו"ר, חברי הוועדות, הוועד המנהל, וחבר הנאמנים, בנות ובני השירות הלאומי האזרחי, נאמני השימור ועובדי המועצה – המתכננים, המשמרים, צוותי האתרים, מנהלי המחוזות והציבור הנאמן לנושא בכל מקום, מנהלי האתרים, וגורמי המטה, הלשכה, תחום החינוך, משאבי אנוש, הלוגיסטיקה, אנשי תחום הכספים – כולם עובדים למען חיזוק השימור והנחלתו.

זו ההזדמנות להביע הערכה לגופים הממלכתיים שעל אף שבשנה זו ישנה האטה משמעותית בתפקודים יום יומיים, בהעדר יציבות במערכת הממשלה והכנסת ומערכות הבחירות המושתת עלינו, החל מהבחירות באפריל, בספטמבר ש"ז והמערכת הבאה במרס 2020, למרות כל אלה עמדה מערכת זו לטובתנו וסייעה ככל יכולתה לאפשר תפקוד, בראשם משרד התרבות והספורט, השרה, המנכ"ל וצוות המשרד, הלובי בכנסת מול ועדת הכספים, חברינו במשרד האוצר, ואנשי אגף "מורשת" – אלה ואחרים, עיקרם המאמץ המשותף להזרמת מסגרות התקציב לפעילות השוטפת והפיתוח.

הנתונים בדו"ח זה התקבלו כאמור, מגופי הביצוע שלנו:

מטה:

משנה למנכ"ל	שלמה קופל
סמנכ"לית	חומי נובנשטרן
מחלקת התכנון והפיתוח	אהרון לויתן, מהנדס המועצה
תחום כספים	ארנון חפץ, מנהל תחום שימור פיזי
משאבי אנוש	אוהד קורן, רו"ח
תחום חינוך ופיתוח	אורלי נפתלי
תחום מידע ופרסומים	אלעד בצלאל
משאבים ופיתוח	עידית מי-דן
	נועה גפן

מנהלי המחוזות:

מחוז צפון	אורי בן ציוני
מחוז חיפה וגליל מערבי	אדר' נעמה נאמן מזרחי
מחוז מרכז	טל בן-נון ומריה מצרפי
מחוז תל אביב ומחלקה לקשרי חוץ	תמר טוכלר, סמנכ"לית
מחוז ירושלים	איציק שוויקי
מחוז מיעוטים	סאמר פאלח אל הייב
מחוז דרום	עפר יוגב

אתרי המועצה :

מוזיאון הרעות- מצודת כ"ח	קרן קהת
חצר כנרת	זהבה חכם גבאי
משטרת נהלל ההיסטורית	ענת יוניס
אתר רכבת העמק, כפר יהושע	שמעון צפריר
מחנה המעפילים בעתלית	זהבית רוטנברג
מרכז מבקרים, מקוה ישראל	חן צוק הלוי
בית ילין במוצא	רות ארבל פסח
אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב	כרמית רפפורט
מכון איילון	רן אורן

תודה מיוחדת למיקי גינזבורג (המתנדב בשרות קבע) על עבודת העריכה והעיצוב של דו"ח זה וללשכת המנכ"ל, שולה ישורון, מיכל כרמי וזהבה פסטחוב.

"הדרך ארכה עד מאוד אמר הגבר..." מעמד המועצה

במהלך השנה שקדנו על הכנת מתווה לדיון מול משרד המשפטים, משרד התרבות והספורט ו"מורשת", עיקרו בניית מבנה ארגוני מוצע תוך מתן דגש מיוחד לשמירה על עצמאות הגוף התאגידי אם יוקם, חף ממעורבות פוליטית, עד כמה שניתן, לטובת מתן יכולות לפעול "שימור" באופן מקצועי מחויב לנושא. כמו כן, בנינו מערך - תקציב אחראי שעל פי מיטב ניסיונו והבנתנו, יעמוד לגוף החדש (שוב - אם יוקם) לבצע שימור, אכיפה, פיתוח והנחלת המורשת. וועדת הוועד המנהל לבחינת מעמד המועצה בראשות השופט (בדימוס) שמואל צור, זכתה להערכה על העבודה שהוגשה פרי עבודות צוותי מחלקות המועצה לשימור אתרים.

בשלב זה, גם לאור "בין הזמנים" הפוליטי בארץ, ישנה האטה בטיפול בסוגיה ובכל מקרה "הכדור" נמצא כעת אצל הגורמים הממלכתיים שהוזכרו, תוך קיום קשר רצוף שלנו עם אותם גורמי ממשל.

מתכני ה"ק" הרוחש של העמותה שלנו

תכנית הפעילות לשנת תש"ף 2019-2020

תכנית הפעילות הציבורית, לשנת תש"ף נשלחה לחברי העמותה ונאמניה ומציגה מגוון פעילויות: כנסים, ימי עיון, פעילות ייחודית ב"שבוע שימור אתרים", סיורי שימור, פעילות חינוכית, מפגשי ועדות פעולה.

במטרה להנגיש את המידע על הפעילות הציבורית של המועצה לחברים, מידי חודש בחודשו נשלח מידע על האירועים המופיעים בתוכנית ועל אירועים שנוספו לאחר פרסומה של התוכנית.

מוסדות העמותה

האסיפה הכללית

האסיפה הכללית של העמותה התכנסה באוגוסט 2019, במהלכה אושרו הדו"חות הכספיים לשנת 2018. הנוכחים באסיפה שמעו הרצאה של הצלם משה שי, "הצילום כראי התקופה".

חבר הנאמנים (מקודם מועצת העמותה) – שלמה הלל, נשיא

חבר הנאמנים מתכנס כ-4 פעמים בשנה, בפניו מועלים נושאים עקרוניים בהתנהלות העמותה, לאחרונה התקיימה ישיבה במחנה המעפילים בעתלית, ובה הוצגו בפני חברי חבר הנאמנים תוכניות האוצרות לצריף המבואה למטוס ובמטוס והתקיים דיון בתוכניות הפיתוח האתר.

ועד המנהל – אורי אור, יו"ר

הוועד המנהל מתכנס כ-6 פעמים במהלך שנת עבודה, לקבלת החלטות על דרך התנהלות המועצה ולעדכונים על יד הנהלת המועצה על פעילות לקידום השימור על ידי יחידות המועצה ברחבי הארץ, פעילות מול גורמי ממשל וגופים ציבוריים נוספים.

ועדות הוועד המנהל

הוועדות שמונו על ידי הוועד המנהל לשם קידום עבודת המועצה:

ועדת כספים – ישראל ארקין, יו"ר

הוועדה מתכנסת כ-6 פעמים במהלך שנת עבודה ומקבלת דיווחים שוטפים אודות סטטוס ביצוע תקציב המועצה. בנוסף הועדה דנה, בשיתוף עם ועדת הביקורת, בדו"חות הכספים השנתיים של המועצה. תפקידי הועדה כוללים מעקב אחר ביצוע המדיניות התקציבית, הכספית והחשבונאית של המועצה ודיווח לוועד המנהל.

ועדת תכנון – אדריכל גבריאל קרטס, יו"ר; מ"מ יעקב שפר

הוועדה מתכנסת כ-3 פעמים בשנה מן המניין, ובהתאם לצורך מתקיימות ישיבות נוספות. בפני הוועדה מועלים לדיון וקבלת החלטות מקצועיות נושאי תכנון ופיתוח בפרויקטים ברחבי הארץ וכן נושאי מדיניות השימור של המועצה.

בשנה האחרונה התקיימו דיונים בנושאי המשך פיתוח בתחנת הרכבת צמח, המשמשת את המכללה כנרת, בינוי בחדר האוכל ההיסטורי בגבעת השלושה בפתח תקוה ועוד.

ועדת חינוך – ד"ר יקי אשכנזי, יו"ר

ד"ר יקי אשכנזי, מונה כיו"ר של הוועדה במקומו של ד"ר דודיק טוקר. הוועדה מתכנסת כ-3 פעמים בשנה ודנה בנושאים העולים בפרומים של מנהלי האתרים במחוזות, ביוזמות חינוכיות בתחום האתרים, שימור ומורשת. בישיבותיה במהלך שנת 2019 הוועדה עסקה בנושאי "המסרה", כנס המנהלים ותוכנית החינוכית לשנת 2020.

ועדת סיורי מורשת – משה גור, יו"ר

הוועדה מתכנסת 3 פעמים בשנה, להתוויית סדרת הסיורים השנתית, הפקת לקחים מסיורים שהתקיימו ויישומם, פיתוח קהלי יעד נוספים לסיורים.

ועדה ליחסים בינלאומיים – עמוס ערן, יו"ר

הוועדה מתכנסת כ-4 פעמים בשנה לדיון בדרכים לחשיפת פעילות המועצה לשימור אתרים לאנשי מקצוע וארגוני שימור בחו"ל ופעילותה מול ארגוני שימור בצרפת, בלגיה, גרמניה, פורטוגל, איטליה, ארה"ב. כמו כן פועלת הוועדה מול האחראים על קשרי חוץ בארגוני השימור בארץ לפעילות משותפת. בין חברי הוועדה אנשי מקצוע ומומחים בעלי ניסיון וקשרים מקצועיים עם נציגי ארגוני שימור ברחבי העולם.

ועדת פיתוח – שמואל בן טובים, יו"ר

הוועדה מתכנסת כ-5 פעמים בשנה לדיון וסיור בפרויקטים בשלבי עבודה שונים המקודמים על ידי המועצה.

חברי עמותה

בשנת 2019 מנתה העמותה 600 חברים. בימים אלו אנו בעיצומו של תהליך חידוש חברות לשנת 2020. חלקם של חברי העמותה חברים בוועדות השימור הציבוריות, בוועדות הוועד המנהל, ומתנדבים באתרי המורשת.

במהלך שנת 2019 התקיימו כ-80 ימי עיון, כנסים, מפגשים, 24 סיורי שימור. פעילות במחוזות ובאתרי המועצה.

סיור הוועד המנהל בפרויקטים לשימור בדרום

כמדי שנה חברי הוועד המנהל, חבר הנאמנים, ועדת הכספים וועדת ביקורת מסיירים בפרויקטים שבוצעו וקודמו על ידי המועצה לשימור אתרים. בסיורים אלו חברי מוסדות העמותה נחשפים לעבודת השימור עליהם קיבלו דיווחים והחלטות. השנה, התקיים סיור באתרים בדרום: יד מרדכי-אתר הקרב, רוחמה הבאר, צריף ראשונים בחצרים שנחנך לאחרונה והתקיימה פגישה מרגשת עם אהרן ידלין.

אות השימור לעבודות שימור מצטיינות

בחודש יוני 2019 התקיים טקס הענקת אות השימור לעבודות שימור מצטיינות. האירוע התקיים בבית הפלמ"ח בתל אביב בנוכחות מקבלי אות השימור, בני משפחתם, חברי צוות השיפוט, ואורחים רבים. חה"כ צבי האוזר נכח בטקס וברך את הזוכים וכן את 33 מגישי העבודות לחבר השופטים. הזמרת שלומית אהרן הנעימה בשירתה.

העבודות שזכו באות השימור:

- בית גורדון-לונדון, ראשון לציון
- מעבדת המדיה, גלריית הזכוכית בבית האריזה שבפרדס גולדברג ההיסטורי,
- מכללת שנקר, רמת גן
- "הקיוסק", רח' ליליינבלום 3, תל אביב

העבודות שזכו בציון לשבח:

- "בית זלצר", רח' אלנבי 19, תל אביב
- בית הכנסת הגדול, ראשון לציון
- מוזיאון המצודה, טייבה

חבר השופטים:

אדריכל גבריאל (גובי) קרטס, יו"ר

גבי גלית גאון

אדריכל גיל גורדון

פרופ' מיכאל (מיכה) לוין

אדריכלית מיכל קוצ'יק

אינג' יעקב שפר

ניהול מטה: חומי נובנשטרן

הפעילות בכנסת

למרות שהפעילות בכנסת מאד מצומצמת עתה, התקיימו מספר מפגשי עבודה עם חברי כנסת וכן התקיימו מספר סיורים של חברי כנסת, ומנכ"לי משרדי ממשלה באתרי המועצה.

נקווה כי בשנת 2020 הכנסת תחזור לעבודה סדירה ונוכל לחזור לפעול. לשם כך כונסה ישיבת הערכות של הוועדה לקשרי ממשל וכנסת בראשות עו"ד אילן שלגי.

שילוט אתרים היסטוריים

פרויקט שילוט האתרים ההיסטוריים ברחבי הארץ ממשיך במלוא עוצמתו, השנה שולטו 98 אתרים ומבנים (שלטים חדשים וחידושי שלטים).

נכון להיום מוצבים ברחבי המדינה 1346 שלטים שמפוזרים ב-304 יישובים:

מחוז	מספר שלטים	מחוז	מספר שלטים
דרום	136	מרכז	249
חיפה	195	צפון	545
ירושלים	135	תל אביב	80
מיעוטים	5		
סה"כ 1,346 שלטים			

בימים אלה חתמנו על חוזה התקשרות בין המועצה להרל"י (הרשות לפיתוח ירושלים), לשילוט מבנים ואתרים בירושלים במסגרת של 1 מיליון ₪ שישנו את פני שילוט המבנים ההיסטוריים בעיר ירושלים. (הרחבה בפרק על מחוז ירושלים).

דו"ח נסיעה ללה-ספציה 17.6.19 – 21.6.19 (שלמה קופל, משנה למנכ"ל)

מטרת הנסיעה: השתתפות בטקס הסרת הלוט מאנדרטה וקריאת שם מזח בנמל לה ספציה ע"ש יהודה ארזי ועדה סרני

פרשת לה-ספציה אירעה בעיר הנמל, לה-ספציה, השוכנת לחוף מפרץ לה-ספציה בין הערים גנואה ופיזה על חוף הים הליגורי, שבצפון מערב איטליה. באביב 1946 המוסד לעליה ב' אירגן, במסגרת תנועת ההעפלה, אוניות מעפילים רבות. ממשלת המנדט וכוחות בריטיים נוספים עקבו אחרי ארגון ההעפלה באירופה וניסו להפריע ולשבש אותו.

כאשר אספו אנשי המוסד לעלייה ב' פליטים ניצולי השואה ורכשו אוניות והכינו אותן להפלגה, עקבו אחריהן אנשי מודיעין בריטיים בסיוע מקומיים. הבריטים ניסו לסכל את ההפלגות, וכך ניסו למנוע את הפלגתן של אוניות המעפילים "דב הוז" ו"אליהו גולומב" שחיכו בנמל לה-ספציה, בכך שהטילו מצור על הנמל ומנעו את ההפלגה. שביתת הרעב שבה פתחו, ואיומי התאבדות שהשמיעו המעפילים, יצרו אהדה בינלאומית רחבה. כך התפתחה 'פרשת לה-ספציה', שהפכה למאבק ממושך של כחודש על דעת הקהל בעולם. בסופו של המאבק התירו הבריטים הפלגת שתי האוניות "דב הוז" ו"אליהו גולומב" ועליית המעפילים ארצה.

מי שהנהיג את המעפילים היה יהודה ארזי, האחראי למבצע כולו מטעם המוסד לעלייה ב' איש "ההגנה".

הפרשה נחרתה גם בזיכרונם של תושבי העיר. אלה גילו אהדה רבה למעפילים ואף שיתפו עמם פעולה על ידי אספקת מזון. יהודה ארזי הנהיג כאמור את המעפילים, יחד עם עדה סרני, שניהם היו נציגי המוסד לעלייה ב' באירופה.

בטקס שנמשך לה-ספציה, שאורגן על ידי מועצת העיר השתתפו ראש העיר, סגל בסיס הצי האיטלקי המקומי ועופרה פרחי, סגנית שגריר ישראל ברומא. לטקס הגיעה קבוצה של בני ובנות מעפילים ופעילי העפלה בהם אורלי בך, נכדתו של יהודה ארזי וחיים קונפינו, הנכד של עדה סרני.

אחרי הטקס העניק שלמה קופל לראש עיריית לה-ספציה אלבום תמונות ועדויות מהפרשה שהופק על ידי מאגר המידע במחנה המעפילים בעתלית. כל המשתתפים הביעו התרשמותם העמוקה מהעובדה שהמועצה לשימור אתרי מורשת מצאה לנכון לשלוח משלחת לאירוע

הקשר של המועצה עם דמותו של יהודה ארזי נושאת שתי פנים: פעילותו להעברת הציוד והמכונות למכון איילון ופעילותו במסגרת המוסד לעלייה ב' הקשורה למחנה המעפילים בעתלית, הבליטו את חשיבות נוכחותנו באירוע.

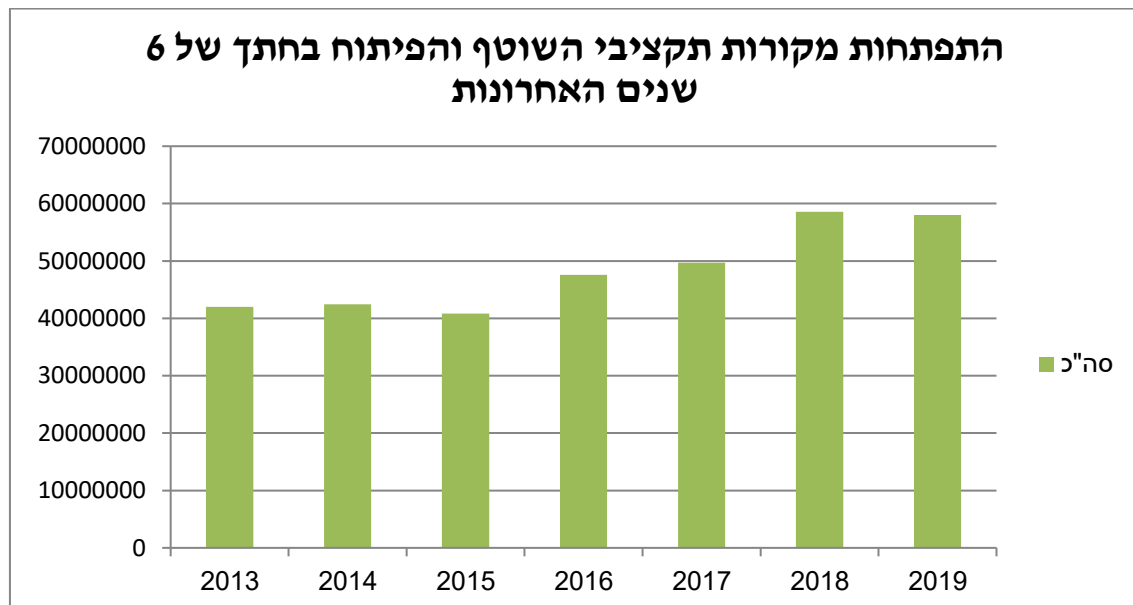

חברי המשלחת של המועצה לשימור אתרים: יעל קאופמן, זהבית רוטנברג, שלמה קופל ועודד גטרויך

”נס פך השמן...” תחום כספים

מגמות בפעילות תחום כספים

- שנת 2019 התאפיינה כשנה מאתגרת בעבודות השימור והפיתוח, בשל עיכובים משמעותיים בהעברת תקציבים וזמינותם לביצוע. בחציון הראשון של השנה עבדנו בעיקר על פרויקטים שתקצבו ע"י משרד התרבות, תורמים ועיריות שונות. בשליש האחרון של השנה הועברו גם תקציבי "מורשת" והצלחנו לבצע פרויקטים רבים ולנצל חלק גדול מהתקציב שהתקבל.
- המשכנו לעבוד על הפרויקט "מוזיאוני המייסדים" בערי הפיתוח, שהחל בשנת 2018 בהובלת משרד התרבות והספורט.
- השנה עברנו "ביקורת עומק" על ידי רשם העמותות. מטרת הביקורת לבחון את התנהלות המועצה בהתייחס לנושאים כספיים וסטטוטוריים מרכזיים הנוגעים לפעילותנו. ביקורת העומק עברה בהצלחה רבה, בהעדר ממצאים משמעותיים לתיקון.
- הדוחות הכספיים לשנת 2018 הסתיימו בעודף תקבולים על תשלומים, אותם נצלנו בשנת 2019 גם לכיסוי גרעונות העבר. השיפור בתזרים הביא אותנו למתן מענה טוב מול ספקים וגורמי חוץ.
- שנת 2020 צפויה להיות שנה מאתגרת ומורכבת, הן תזרימית והן, מתן מענה לביצוע עבודות השימור והפיתוח, כל אלה בשל העדר חוק תקציב מדינה והמצב הפוליטי העכשווי.
- נציין את שיתוף הפעולה המקצועי היום-יומי עם משרד התרבות והספורט ו"אגף מורשת", באופן שנצל בצורה מיטבית את תוכניות העבודה שיאושרו בפועל לשנת 2020.

”והגדת לבנדך...” תחום חינוך ופיתוח

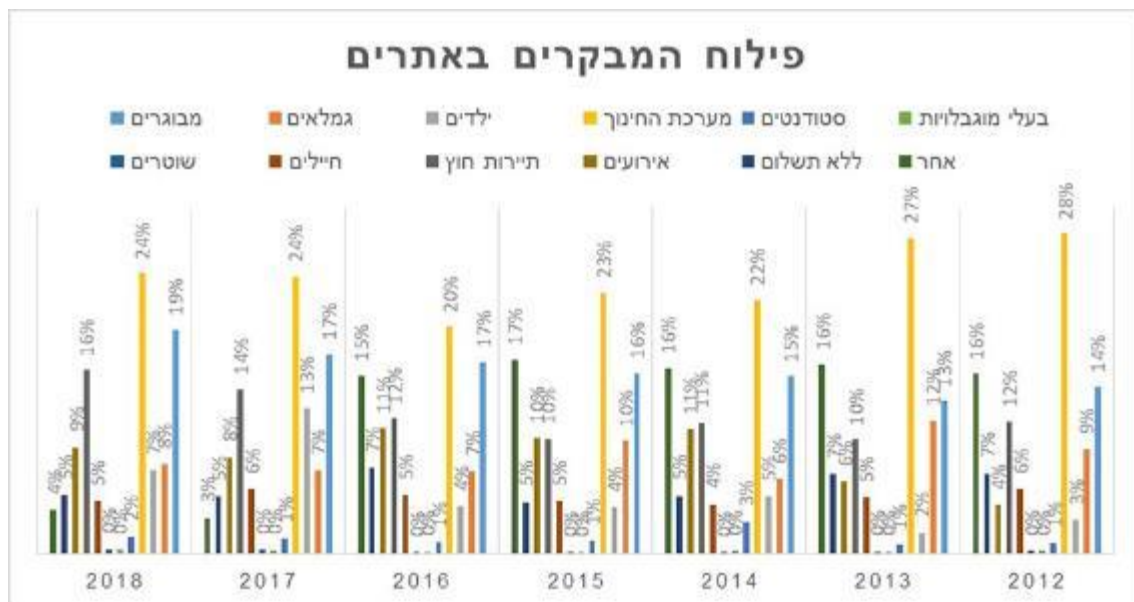
מחלקת חינוך ואתרי מורשת

ועדת חינוך – לוועדת החינוך מונה יו”ר חדש, ד”ר יקי אשכנזי מהחוג ללימודי אי”י במכללת כנרת. יקי, לומד את מערך החינוך ואתרי המורשת בסדרת פגישות עם מנהלי אתרי המורשת, מנהלי הפורומים האזוריים וצוות מחלקת החינוך. הנושאים העיקריים שנידונו השנה בוועדת חינוך הינם: התוכנית השנתית לשנת תש”ף, בחירת נושא לכנס המנהלים, בחירת תערוכה שתוצג בכנס המנהלים, מבין ההצעות ששלחו אתרי המורשת, וכמובן עדכונים שוטפים לגבי הנעשה בפורומים המחוזיים ובמחלקת החינוך.

מצב אתרי המורשת – מזה 10 שנים שהמועצה מהווה גוף לכלל אתרי המורשת בישראל. בפרספקטיבה לאחור ניתן לראות את התרומה המשמעותית של כלל הצדדים השותפים להצלחת המהלך, המדינה (ובעיקר משרד התרבות ומשרד ירושלים ומורשת), האתרים (200 אתרי מורשת) והמועצה. תקציבים ופרויקטים רבים נוספו, האתרים מביעים יותר ויותר אמון במערכת ומסייעים בהכוונתה.

מאגר מידע – תחום חינוך הכניס ב 2019 מערכת CRM, המצויה עדין במהלך בנייה ועתידה לסייע לרכז את כלל הנתונים הקיימים על האתרים וכוח האדם הפועל בהם. ע”פ הנתונים העומדים לרשותנו כיום אנו יכולים להצביע על עלייה כללית במספרי המבקרים מחד, אך גם שחיקה בהגעת מערכת החינוך לאתרים, מאידך.

פורומים למנהלי אתרי מורשת - הפורומים למנהלי אתרי המורשת הנמצאים בבסיס הפעילות של תחום חינוך, ממשיכים לתת מענה מקצועי למשתתפים, באמצעות הרצאות מקצועיות בנושאים שונים. השנה קיימנו תהליך עומק בנושא ה”המסרה”, ליצירה והגדרה של תהליך עבודה נכון המשלב את כל תחומי הדעת והעבודה באתר.

ט"ו באב – כמדי שנה, גם השנה התקיימו פעילויות ט"ו באב באתרי המורשת בתל-אביב. השנה לקחו חלק ביוזמה כ-10 אתרים בפרסום משותף, שלטי חוצות ברחבי תל-אביב ופרסום גם בפלטפורמת "דיגיטל" המיועדת לתושבי תל-אביב.

המעבדה לחדשנות במורשת

היוזמה לקידום השימור והמורשת במדיה מתפתחת בקצב מהיר. גייסנו למעבדה את צביקה זייד רכז מתנדבים והוא פעיל לצד יזם המעבדה והמוביל המקצועי ברוך ניב. במעבדה כ-40 מתנדבים שעובדים בצוותים מקצועיים בנושאים הבאים: צילום, כתיבה, תיעוד, גרפיקה ועוד. במסגרת המעבדה נעשים שיתופי פעולה עם ויקיפדיה, אתר פיקי ויקי ועוד. המתנדבים מקבלים ליווי אישי ומקצועי וסיוע בצידוד.

הסכתים (פודקאסטים) – עד עתה הופקו 23 פרקים בפודקאסט "אבני הדרך של אתרי המורשת" של המועצה לשימור אתרים, בשיתוף הרדיו הבינתחומי, ואנו ממשיכים להפיק שבעה הסכתים חדשים. הפרויקט נמצא בשלב סיום איסוף החומרים ומתקדם לשלב ההקלטות.

קורסים והשתלמויות

קורס רכזי הדרכה – התקיים כמסגרת ייעודית לרכזי הדרכה. רכזי ההדרכה רכשו כלים שסייעו בידם בעבודתם באתרים כמו: ניהול זמן בעבודתם החינוכית, סדנת פיתוח תוכן וכן נהנו מלמידת עמיתים ומביקור באתרים השונים בהם התקיים הקורס.

פורום רכזי הדרכה – הפורום המקצועי לרכזי הדרכה פועל זו השנה השנייה. מטרת הפורום מתן כלים מעשיים לעבודת הרכז ולייצר מפגש בין רכזי ההדרכה באתרים שונים לשיתוף ולמידת עמיתים. כל מפגש כולל הרצאה מקצועית, דיון ושיח על נושאים שהינם ליבת התפקיד של רכז הדרכה.

קורס שיווק – בסיוע משרד התיירות, התקיים השנה קורס שיווק בפייסבוק בהנחיית טלי יחיה.

סדנת סטופ מושן – מתוך כוונה להעשיר את "ארגז הכלים" של צוותי אתרי המורשת, התקיימה סדנת סטופ מושן שלימדה את משתתפיה כיצד להכין סרטונים קצרים שיכולים להעשיר את אפשרות הפרסום של האתר.

קורס "עצב זאת בעצמך" – במסגרת "ארגז הכלים", התקיים בחודש ספטמבר בבית משטרת ישראל, קורס ללימוד תוכנה לעיצוב עצמי. בעזרת תוכנה ידידותית ופשוטה, החלו המשתתפים לייצר פרסומים בעצמם באתרים מהם הגיעו.

קורס אינסטגרם – לאור פניות רבות שהגיעו למחלקה, נפתחה ההרשמה לקורס אינסטגרם. הקורס התקיים בשני מועדים, האחד בצפון הארץ והשני בדרומה.

כנס "על המקום" – הכנס המשותף למועצה לשימור אתרי מורשת בישראל ואיגוד המוזאונים העוסק בהיבטים מוזיאליים התקיים השנה במוזיאון האצ"ל בתש"ח ועסק בהשפעת המרחב על חווית המבקר.

יום עיון בשיתוף התוכנית ללימודי אוצרות מורשת – יום העיון השנתי המשותף למועצה לשימור ולתוכנית ללימודי אוצרות מורשת התקיים באוניברסיטת חיפה ומשך אליו אוצרים מעוסקים בתחום.

קורס מדריכים לאתרי מורשת – הקורס התקיים בקיץ 2019 והפגיש מדריכים מאתרי מורשת מכל רחבי הארץ. המדריכים משתלמים בתכני הפדגוגיה הייחודית של הדרכה באתרי המורשת.

יום וינגייט השנתי – התקיים השנה במתכונת של חמישה סיורים מוצלחים שהאירו מזוויות שונות את פעילותו של וינגייט.

קורס מנהלי אתרים – קורס למנהלי אתרי מורשת התקיים השנה בחודשים דצמבר - ינואר. הקורס מסייע למנהלים לתכנן תוכנית יעדים ולהפוך אותה ליישומית תוך שימוש בכלים ובמשאבים העומדים לרשותם.

מעגל הדרכה – מעגל ההדרכה עסק במתודות שונות ללמידה. המפגש הראשון עסק באופן בו המוח מעבד נתונים ותקשורת, ולאחריו דנו במתודות שונות. לכל מפגש הוזמן מרצה אחר, כך שהמשתתפים למדו והתנסו במגוון רחב של מתודות כשימוש במשחק ככלי ללמידה, בניהול דיון וביצירה.

יום עיון המסרה (העברת מסרים) – התקיים בחודש פברואר 2019 בבית הפלמ"ח. בכנס השתתפו כ-150 משתתפים מאתרי מורשת, אנשי רשות הטבע והגנים ומשתתפים הקשורים לגופים הנוספים השותפים לקידום ההמסרה בישראל. את ההרצאה המרכזית נשא פרופ' יורם הרפז.

קורס תיעוד בעל פה – התקיים בחודש מאי בשיתוף המכון לתיעוד בעל פה באוניברסיטה העברית. המשתתפים האזינו להרצאות מאת טובי המרצים והעוסקים בתחום. ביקרו בארכיונים והתנסו בתיעוד בעל פה.

קורס בתוכנת אקסל (Excel) – מתוך צורך שעלה מהשטח. התקיים בחודש ינואר השנה. משתתפי הקורס קיבלו כלים משמעותיים שמסייעים ומקלים על עבודתם השוטפת.

מרכזי הדרכה

שירות לאומי אזרחי המורשת – בשנת 2019 המערך כולל 8 מרכזי הדרכה: אצבע הגליל, כנרת, עתלית, שרון, תל אביב, ירושלים, מושבות יהודה ודרום. 40 בנות ובנים המשרתים בגרעין הארצי המשובצים במרכזי ההדרכה השונים. השנה שובצו שני תקני מיעוטים בהדרכה בבית יגאל אלון, וכן מספר תקנים למשרתים בעלי צרכים מיוחדים.

במסגרת שיתוף פעולה עם בית יגאל אלון ומכינת הרדוף למרכז הדרכה כנרת נוספו שתי בנות שירות בדואיות. הבנות ישרתו בבית יגאל אלון ובבתי ספר, וילוו תוכניות "אמץ אתר" במגזר הערבי.

הכשרות – בספטמבר השנה התקיים קורס ההכשרה הארצי, שנמשך שבועיים וכלל לימודים בנושא היסטוריה של העת החדשה, שימור ומורשת, מיומנויות הדרכה, סיור באתרי המורשת ועוד. לאחר קורס בנות ובני השירות הגיעו למרכזי ההדרכה השונים ועברו הכשרה אזורית אשר לוותה על ידי רכזות ורכזי הליבה בשטח. במהלך השנה יתקיימו 6 השתלמויות ארציות באחריות הרכזות המרחביות ועוד כ-6 השתלמויות אזוריות באחריות רכזות ורכזי הליבה.

גיוס – בחודש דצמבר יחלו המיונים לקראת שנת תשפ"א, ביום חשיפה ומיון ארצי שיערך בפרדס מינקוב. בהמשך יתקיימו כ-4 ימי מיונים אזוריים על פי פריסת מרכזי ההדרכה בארץ. בנוסף, נשתתף בכנס וירידים של רשות השירות הלאומי ושל האגודה להתנדבות, במטרה לחשוף ולגייס בנות ובנים לשירות הלאומי באתרי המורשת.

מתנדבים למורשת ע"ש אורי אורבך – מערך המתנדבים כולל 10 אזורי התנדבות פעילים על בסיס החלוקה לפורומים האזוריים. סה"כ פעילים כ-700 מתנדבים בכל הארץ. אנו ממשיכים בהפקת תעודות למתנדבים המשייכות אותם למערך.

"הביטוח הלאומי" – בסיום תהליך ארוך, המועצה הוכרה השנה על ידי "הביטוח הלאומי" כגוף מוסמך להפניית מתנדבים לביטוח לאומי. אנו בתהליך איסוף טפסי המתנדבים מכלל המתנדבים בארץ לצורך רישום והסדרה.

רכזי המתנדבים – חוליה משמעותית במערך, עוברים הכשרות מקצועיות בנושאי ניהול התנדבות, שימור ומורשת על מנת לחברם לתפקיד ולעשייה משמעותית. ההכשרות מחזקות את הזהות הקבוצתית של הרכזים כמובילי התנדבות ואת השייכות למועצה לשימור אתרים.

הפעילות האזורית למתנדבים – זו השנה הראשונה שהפעילות האזורית של המתנדבים נכנסה לתוכנית העבודה השנתית של המועצה, כך שבכל אזור מתקיימות שלש פעילויות במהלך השנה למתנדבים. הפעילויות באחריות רכזי המתנדבים וכוללת ביקור באתר מורשת והרצאה מקצועית. כמו כן המתנדבים יוצאים לימי סיור מרוכזים.

הכשרה מקצועית למתנדבים – במהלך השנה התקיימו מספר קורסים וסדנאות מקצועיות למתנדבים באתרי המורשת: קורס הדרכה למתנדבים שנערך באזור הצפון ושנוהל על ידי צוות מתנדבים בראשותו של טוביה גפן, רכז המתנדבים בצפון, סדנאות "לצלם סיפור" שהתקיימו באזור מישור החוף הכרמל ומרכז. התוצרים של הסדנאות הוצגו בתערוכה בכנס המתנדבים הארצי. בחודש דצמבר יתחיל קורס למתנדבים בארכיונים בשיתוף איגוד הארכיונים.

בנוסף, המתנדבים לוקחים חלק בקורסים ובהכשרות המקצועיות שעורכת מחלקת החינוך של המועצה.

כנס ההוקרה הארצי למתנדבים – בחודש מאי נערך ביד לשריון בלטרון כנס ההוקרה השנתי למתנדבים במסגרת המערך, כנס שהצליח מעל ומעבר למצופה. השתתפו בו מעל 300 מתנדבים שהתרגשו להיות חלק מגוף גדול.

אמץ אתר

במהלך השנה התקיימו עשרות פרויקטים חינוכיים במסגרת "אמץ אתר" בהם השתתפו כ-55 בתי ספר, ביניהם במגזר המיעוטים, התכנית הוותיקה באבו גוש ממשיכה לפעול בהצלחה. כמו כן החלו שלוש תוכניות בשפרעם, בדיר חנא ובכפר מנדא, הנמצאות בשלבים שונים של ביצוע. בחלק מהתוכניות משתתפים תלמידים עם מוגבלויות.

במהלך שנת הפעילות נערכו כ-170 סדנאות שימור חינוכיות בעברית ובערבית. ביניהן סדנאות שימור פיזי של התנסות בסיתות ולבני בוץ.

בסוף שנת הלימודים התקיימו אירועי שיא רבים בכל רחבי הארץ בהשתתפות נציגי מחלקת החינוך של המועצה לשימור אתרים שהעניקו לבתי הספר תעודות "בית ספר נאמן שימור".

מגמת אדריכלות – זו השנה החמישית בה אנו לוקחים חלק בפרויקט מגמת אדריכלות בשיתוף משרד החינוך. בפרויקט התלמידים נחשפים לנושא השימור באמצעות הרצאות, סיורים, ליווי אדריכלי וסדנאות מקצועיות של רישום ומיניאטורות. התלמידים הכינו תיקי תיעוד ומבנים תלת מימדיים כעבודת הסיום לבגרות. העבודות, השרטוטים והדגמים הביאו לידי ביטוי את הנלמד בנושא השימור. ישנם שלושה בתי ספר אשר היו שותפים בתשע"ט לפרויקט: תיכון בן צבי בקרית אונו, קריית החינוך אורט ברחובות וסמינר עטרת רחל בבני ברק. שיתוף הפעולה ממשיך גם בשנת תש"ף. בנוסף, הורחב שיתוף הפעולה עם תעשיידע (תעשייה למען חינוך מתקדם), במסגרתו מבקרים תלמידי מגמת אדריכלות באתרי מורשת.

תכנית מעורבות חברתית – השנה אושרה המועצה לשימור אתרים כגוף מפעיל של משרד החינוך לעניין תכנית "התפתחות אישית ומעורבות חברתית-קהילתית" הנהוגה מאז 2015 כתכנית חובה במערכת החינוך לצורך השגת תעודת בגרות. במסגרת התוכנית, המועצה מציעה לתלמידי התיכון להתנדב באתרי השימור כאשר אתרי באר שבע נבחרו לביצוע הפיילוט בשנת תש"ף.

התוכנית מיועדת להפעלה לכתה י' ומוצעת כצומחת עד לכתה י"ב. התוכנית נבנתה בשיתוף שני אתרי המורשת, המרכז להנצחת חיילי אנו"ק ומתחם הקטר 70414 בבאר שבע – המנוהלים על ידי חברת כיוונים באר-שבע.

בימים אלו נבחרו כ-30 משתתפות לפרויקט מבית ספר חן במדבר בבאר-שבע. והן יפתחו את המחזור הראשון בתוכנית שתיקרא "שגרירי מורשת צעירים".

תוכנית שגרירי המורשת של העיר באר שבע תחבר את התלמידים למורשת עירם, ותכשיר אותם להסביר ולהדריך את האתרים באנגלית ולהנגישם לתיירים. התלמידים יכירו לעומק את אתרי המורשת בעיר באר שבע ואת תחום השימור, ייקחו חלק פעיל בפעילויות באתרי המורשת ויתנסו במגוון תפקידים באתרים.

הנגשה באתרי המורשת

פרויקט הנגשה קוגניטיבית עם עמותת לטם – ששת האתרים בצפון הארץ: מוזאון הרעות, חצר כנרת, נהריים בגשר, בית שטורמן, אתר חומה ומגדל בניר דוד ורכבת העמק בכפר יהושע היו שותפים לשלב א' של פרויקט ההנגשה מפעילים את תוכניות ההדרכה שנכתבו באופן ייעודי לקבוצות של אנשים עם מוגבלות ומשתמשים בעזרים שהופקו לצורך כך.

פישוט לשוני – בחלק מהאתרים נכתבו חוברות בפישוט לשוני, בסגנון חוברות מגלי העבר, חוברות מאוירות בהפקת המועצה לשימור אתרים. בנוסף מערכים חינוכיים של מחלקת החינוך עברו פישוט לשוני- סדנת השימור וערכת היצירה של מלאכת השימור, אלה יאפשרו לנו לתת מענה ללמידה והכרות עם נושאי השימור לקבוצות של אנשים עם מוגבלות.

פורום הנגשה – בו חברים גופים ונציגים שונים מהתחום, מטרת הפורום ליצור שיח ולבנות דרכי פעולה שיסייעו בהנגשת כלל אתרי המורשת.

פורום הרצל בראשות עו"ד אילן שלגי

יום הרצל – התקיים השנה בנס ציונה בהשתתפות שחקנים שסיפרו את סיפור ביקורו של הרצל בארץ בכלל ובנס ציונה בפרט. בנוסף, המחזו השחקנים יחד עם התלמידים את הגעתו של הרצל לנס ציונה רכוב על חמור, וזאת בשילוב טקס לציון האירוע.

יום עיון כ"ט בנובמבר – התקיים בשיתוף אוניברסיטת תל-אביב וכלל הרצאות מרתקות של אנשי אקדמיה בכירים. יום העיון עורר ענין רב ולקחו בו חלק כ-200 משתתפים.

אירוע לציון 121 למפגש הרצל והקיסר – כמדי שנה התקיים בתאריך 28/10/19 אירוע לציון 121 שנה למפגש ההיסטורי בין הרצל לקיסר הגרמני במקוה ישראל. הטקס התקיים בבית הכנסת ההיסטורי במקוה ישראל.

השתלמות תו תקן משותפת עם החברה להגנת הטבע

כחלק משיתוף הפעולה עם מחלקת החינוך של החברה להגנת הטבע יזמנו השתלמות תו תקן למדריכי טיולים של החברה להגנת הטבע בדגש שימור. ההשתלמות התקיימה באתר הפרדסנות ברחובות בהשתתפות של כ-40 מדריכים.

דפוס ופרסומים

מדריך אתרי המורשת – השנה יצאה לאור המהדורה השלישית של מדריך אתרי המורשת בשפה העברית. למדריך נוספו מעל 20 אתרים חדשים. בהובלת תחום מידע ופרסומים ובסיוע מחלקת חינוך הופקה גם מהדורה באנגלית שעשתה את דרכה אל מעבר לים.

פיתוח תוכן

ערכת החתמה וצביעה לקטנטנים - הופקה ערכה שתפקידה היכרות עם מגוון מבנים חשובים לשימור. הערכה מלווה בכרטסת יפה המכילה הסברים קצרצרים להורים על המבנים ועל חשיבות השימור.

ציורי קיר – הופקה ערכה המנגישה את נושא ציורי הקיר. הערכה מציגה בגלויות מבנים המעוטרים בציורי קיר מרשימים, והסבר על המבנה ועל העיטורים הייחודיים לו. בצמוד לגלויות הופקו שבלונות אשר צורתן מושאלת מאותם מבנים.

הסכם עם קרנות השוטרים וקרנות הסוהרים

להסכם של המועצה עם קרנות השוטרים הצטרפו השנה קרנות הסוהרים (שב"ס), וההסכם נחתם לשנתיים 2019-2020. כמו כן החל שיתוף פעולה עם המשטרה בתוכניות מיוחדות ל קבוצות שוטרים, כגון סיורי סליחות בחודש אלול, סיורי עשיות וגבורה לקראת חנוכה.

מחלקת אירועים בחינוך

מורשת בשלישי – במהלך שלושה ימי שלישי בחודש אוגוסט, פתחו אתרי המועצה את שעריהם בשעות אחר הצהריים לפעילות מורחבת למשפחות. האתרים קיבלו ערכות להפעלת סדנאות חותמות וציורי קיר, והאירוע זכה לפרסום בעיתון ולחשיפה ברשתות החברתיות. מרבית האתרים הביעו שביעות רצון גדולה מאד מהיוזמה שהביאה כמות נאה של מבקרים לאתריהם.

ויקיפדיה אוהבת אתרי מורשת – תחרות הצילומים המסורתית שינתה את פניה השנה, והפכה לתחרות כתיבת ערכים. במהלך התחרות נכתבו עשרות ערכים חדשים אודות אתרי מורשת על פי רשימת "השלטים הכחולים" ומבנים לשימור שהועברו לוויקיפדיה. במהלך חנוכה יתקיים אירוע הסיום של התחרות.

יום עיון בנושא העלייה השלישית בשיתוף יד יצחק בן צבי – התקיים בחיפה ובירושלים בחודש דצמבר וכלל סיורים והרצאות.

יום פטרסון – כמדי שנה, מתקיים יום פטרסון השנתי בשיתוף מכון ז'בוטינסקי ובית הגדודים השייך ליחידת המוזאונים של משרד הבטחון. השנה יתקיים הכנס בסוף חודש דצמבר בהשתתפות ראש הממשלה ובכירים נוספים.

המסרה – אנו מובילים את קידום נושא ההמסרה בישראל בשיתוף רשות הטבע והגנים, קק"ל, משרד ירושלים ומורשת ושותפים נוספים. ד"ר יעל במברגר גויסה לעסוק בכך והיא מקדמת את כנס ההמסרה שיתקיים בפברואר 2020, אירועים ומפגשים נוספים, קידום תרגום הספר המרכזי העוסק בתחום, אתר אינטרנט וחומרים נוספים.

”... נלבישך שלמת בטון ומלט ... על אדמת שדותייך...”

מחלקת תכנון ופיתוח

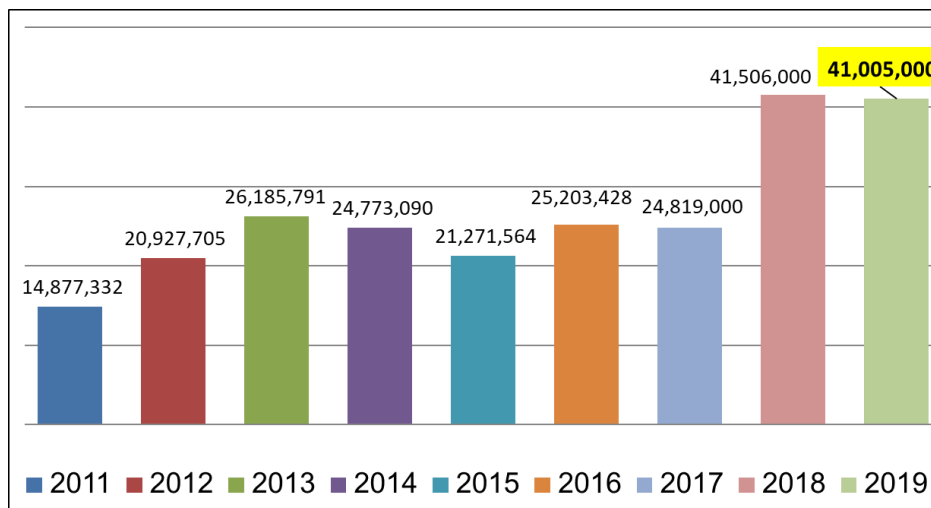
עולם התכנון והשימור הפיזי במועצה עוסק במגוון גדול של נושאים, בהכנת סקרים הנדסיים, תכנון הנדסי מלא, עבודות הצלה ושימור דחופות, פרויקטים, שדרוגים, באתרים, מתן חו"ד מקצועיות ואומדנים לפעולות הנגזרות מהצרכים ברמת השטח.

מחלקת התכנון, ההנדסה והשימור בראשותו של אינג' אהרון לויתן וארנון חפץ, מנהל תחום שימור ופרויקטים, פועלת בעזרת מחלקת תכנון והנדסה אורגנית שלנו; אך עיקר העבודה, בגין ההיקפים ההולכים וגדלים, אנחנו מועברים לביצוע לגורמים מקצועיים האמונים על תחום השימור.

אחת הסוגיות המרכזיות הינה התאמת הצרכים והזמינות התכנונית למצב הכספי תזרימי בזמן נתון. נושא זה מחייב מקצועיות והבנה רחבה לאפשרויות והגמישויות העומדות בפנינו בכל פרויקט ופרויקט. לעיתים, תוך כדי תנועה/עבודה ועל מנת לעמוד ביעדים, אנחנו מבצעים הסטות ("הצרות") כספיות לקידום מהיר ומדויק ככל האפשר בהתאם "לקריאת" השטח שלנו.

גמישות זו מאפשרת לפעול באופן מיטבי לניצול התקציבים העומדים לרשותנו.

מסגרת תקציב פיתוח – פילוח לפי שנים

פרויקטים לביצוע - שנת 2019

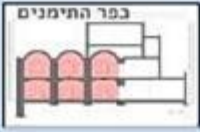

מוזיאוני המייסדים

מס'ד	שם	מחוז	רשות מקומית
1	מוזיאוני המייסדים	ארצי	רשויות רבות

1. ירוחם
2. ראש העין
3. שדרות
4. מגדל העמק
5. קריית שמונה
6. חצור
7. שלומי
8. מעלות
9. בית שאן
10. בית שמש
11. נתיבות
12. דימונה

מחוזות תל אביב, ירושלים וחיפה

מס'ד	שם	מחוז	רשות מקומית
2	ירושלים - כפר התימנים	ירושלים	ירושלים
3	ירושלים - מוצב הפעמון	ירושלים	ירושלים
4	בת ים - בית שלום אש	תל אביב	בת ים
5	מקוה ישראל	תל אביב	תל אביב
6	שבי ציון - מגדל השמירה	חיפה	מטה אשר
7	שדות ים - בית חנה סנש	חיפה	חוף הכרמל

מחוז מרכז

מס'ד	שם	מחוז	רשות מקומית
8	חולדה - מגדל המים	מרכז	גזר
9	חרות - בית העם	מרכז	לב השרון
10	מגדל צדק - שימור קרוניות	מרכז	פנתון וקנוה
11	מזכרת בתיה - בית הכנסת	מרכז	מזכרת בתיה
12	מעברות - בית מנחם	מרכז	עמק חפר
13	מקורות הירקון - בית הבסטון	מרכז	פחח מקווה
14	נס ציונה - בית הכנסת	מרכז	נס ציונה
15	נצר סירני - חוות שפון	מרכז	גזר
16	קרית עקרון - מגדל המים	מרכז	קרית עקרון
17	ראש העין - בית הקולנוע	מרכז	ראש העין
18	רחובות - בית קועטה	מרכז	רחובות

מחוז צפון

מס'ד	שם	מחוז	רשות מקומית
19	גשר הרכבת על הירדן	צפון	עמק המעיינות
20	חצר תל חי	צפון	הגליל העליון
21	נווה אור - בית התרבות	צפון	עמק המעיינות
22	קיבוץ דן - המאפיה	צפון	הגליל העליון
23	שפרעם - בית הכנסת	צפון	שפרעם

רשות מקומית	מחוז	שם	מס"ד
חבל אילות	דרום	אילות - צריף ראשונים	24
חוף אשקלון	דרום	זיקים - בית עלמי	25
שדות נגב	דרום	מעוז מול עזה - בית הבישחון	26
חמר	דרום	סדום - מחנה העובדים	27
שדות נגב	דרום	עלומים - חצר ראשונים	28
שפיר	דרום	שפיר - גשר הקשתות	29

מחוז מיעוטים

רשות מקומית	מחוז	שם	מס"ד
זמר	מיעוטים	זמר - בית הספר ההיסטורי	30
כפר כמא	מיעוטים	כפר כמא - בית שאמי	31
כפר כמא	מיעוטים	כפר כמא - בית שוגאן	32

אתרי המועצה

רשות מקומית	מחוז	שם	מס"ד
עמק הירדן	אתרי המועצה	חצר בדרת - אגף המשקי	33
חוף הברמל	אתרי המועצה	מחנה המעפילים עתלית - המטוס	34
רחובות	אתרי המועצה	מכון איילון - הנגשה	35
רחובות	אתרי המועצה	פרדס מינקוב - מבואה	36

מרכז מבקרים להנצחת נשיאים וממשלה בארכיון המדינה

בהתאם לבקשת אגף "מורשת" במשרד ירושלים ומורשת, המועצה לשימור אתרים ניהלה את הפרויקט המנציח נשיאים וממשלה, שהלכו לעולמם, במבואת ארכיון המדינה בירושלים. התערוכה מתבססת על חומרים מארכיון המדינה הקשורים לכל אחד מהאישים הנ"ל ומלווה בתוכנית הפעלה חינוכית.

התערוכה פתוחה לביקורי הקהל הרחב בתיאום מראש.

שדרוגים 2018-2019

פרויקט השדרוגים החמישי באתרי המורשת, בשיתוף אגף "מורשת" ומשרד התרבות והספורט, יצא לדרך והסתיים בסוף שנה זאת.

הפרויקט הנוכחי נתן מענה לכלמעלה מ-100 אתרי מורשת ברחבי הארץ, במינעד רחב של נושאים המיועדים להעשיר את חוויית המבקר באתרים.

פיתוח והקמה של תצוגות ומוזאונים

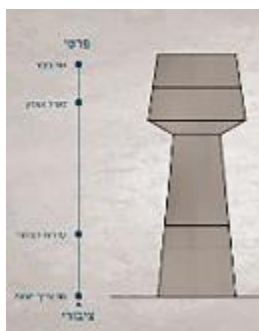
פרויקט מוזאונים המייסדים בערי הפיתוח - יוזמת שרת התרבות והספורט

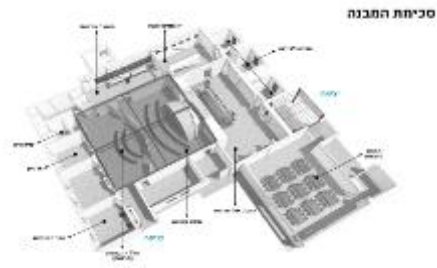
בחצי השנה האחרונה התקדם הפרויקט ועבר משלב ההערכות המקדימה לשלב התכנון הסופי לקראת ביצוע. בפרויקט 12 רשויות. חמש רשויות מצויות בשלב מתקדם יותר בעוד לאחרות עוד דרוש זמן הבשלה:

מעלות: אנו שואפים להביא את הפרויקט לגמר עוד ברבע הראשון של 2020.

מגדל העמק, מגדל ב"ער בלפור": לאחר סיום הכנת הפרוגרמה ותיק התייעוד למבנה, וועדת היגוי מקומית אישרה את המתווה והעיריה חתמה על חוזה ההתקשרות. וועדת ההיגוי לפרויקט בראשות מנכ"ל משרד התרבות עו"ד יוסי שרעבי אישרה את מסגרת התקציב לפרויקט והשלב הביצועי יצא לדרך. הפרויקט יציג את התפתחות מגדל העמק ממייסדיה ועד היום בדגש תצוגה הממחישה את התכנון העירוני וחשיבותו.

שדרות : בפרויקט זה הסתיימו התהליכים המקדימים והפרויקט עבר לשלב הביצועי. הליווי האדריכלי לפרויקט יבוצע על ידי מחלקת ההנדסה של המועצה לשימור והאדריכל אבנר סגל. הפרויקט עתיד לעסוק בתהליך הקמתה של העיר מתקופת המעברה ועד היום ויעשה דרך זוויית היצירה. שדרות התברכה בלהקות רבות ונפלאות וביוצרים רבים וטובים, כל אלה ילוו את היצירה האנושית הייחודית כולה של העיר ואת העמידה ויצירה עיקשת גם בימים לא פשוטים אלה המלווים את יישובי עוטף עזה.

ראש העין , מוזיאון יהדות תימן: מטרת הפרויקט להביא את המוזיאון מהרמה המקומית לרמה הלאומית ולצקת תכנים ייחודיים שאינם מופיעים במוזאונים האחרים בארץ המציגים את הפולקלור של יהדות תימן. הפרויקט עבר את כל השלבים המקדימים כולל השלמת תיק התיעוד למבנה, עבור לשלב הביצועי. הביצוע בניהול אדריכלות ואוצרות של המועצה לשימור אתרים.

ירוחם: הפרויקט מבוצע על בסיס מבנה "בית עתיד במדבר" מבנה הכולל פעילות של עמותה הפועלת לחיבור ערכיה של העיר לקהל הרחב. "בית עתיד במדבר" יעבור שינוי עיצובי משמעותי ואליו יצטרפו שני צרפי מעברה ושתי סככות פעילות המדמות גם הן צרפי מעברה. מלבד הצגת סיפורה הייחודי של ירוחם ובמפגש עם המייסדים, הפרויקט יעסוק גם בחלוציות וביזמות במדבר.

תחום שימור פיזי

פרויקטים (הרחבות בפרק המחוזות, עמוד 33)

נצרת
בית החולים ההיסטורי מעון ורטן
תכנון וביצוע בשיתוף משטרת ישראל במתחם
המחוז הצפוני

קיבוץ דן
שיקום תנור –
עבודה עצמית
מסגרת – 100,000 ₪

כפר כמא
בית שוגאן
עבודה עצמית-הצלה-הסתיים

שבי ציון
מגדל

מחנה המעפילים בעתלית
מורשת מבצע "מייקלברג"
מבואת צריף ומטוס-
סיום משוער אפריל 2020

כפר כמא
בית שאמי
כ-1 מיליון ₪ הסתיים

ירושלים - מוצב הפעמון
הנגשה - הסתיים

שפרעם
בית כנסת
עבודה עצמית, תחילת עבודה – דצמבר 2019

פארק מקורות הירקון
בית הבטון
 יציקת רצפות-מסתיים בימים אלה, בשיתוף
 רט"ג

ראש העין
בית קולנוע -
הסתיים

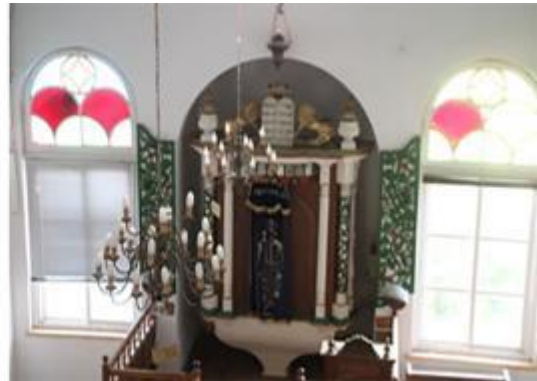
נווה אור
בית התרבות
הסתיים -
 מסגרת כ- 300,000 ₪

זמר
בית ספר
בביצוע
 מסגרת כ- 650,000 ₪
 סיום משוער-פברואר 2020

מכון איילון
 הנגשה למפעל התת קרקעי
 בביצוע-סיום בתוך חודש

מזכרת בתיה
בית כנסת
 בביצוע - סיום משוער-יולי 2020

פרדס מינקוב
מבואה
 בביצוע סיום בתוך חודש

רחובות
בית כנסת
 סיום אגף צפוני

**מעברות
בית מנחם
חיזוק**

**שדות ים
בית חנה סנש
הסתיים תכנון עיצוב-לאודיטוריום.
סיום משוער-מאי 2020**

**משמר הנגב
בית בורוכוב
בשיתוף המוא'ז בני שמעון. התחלה מיידי**

**עלומים
בית ראשונים-
סיום משוער פברואר 2020**

**סעד
מעוז מול עזה
סיום ינואר 2020**

**גשר הקשתות
נחל לכיש (שפיר) כביש מס.3
תחילת עבודה מיידי-סיום אפריל 2020**

**גשר רכבת העמק על הירדן
עבודות הצלה וחיזוק הגשר, מסגרת כ-400,000 ₪**

”שוטי שוטי ספינתי...” – במרחבי תחום מידע ופרסומים

מידע מקוון

אתר האינטרנט של המועצה- עדכונים שוטפים והמשך פיתוח.

פייסבוק - עדכונים שוטפים על אירועים קרובים ועל אירועים שהתרחשו.

אינסטגרם – הערוץ נפתח לאחרונה ומועלות בו תמונות באופן תדיר, בעיקר תמונות של סיום פרויקטים.

מאגר מידע – נערכים לסריקות של חומרים ולבניית מאגר המידע של המועצה.

הוצאת ספרים – הספרייה ע”ש יהודה דקל – מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

”פג תוקף” : מסע צילום בין 70 אתרים נעלמים בישראל - ספרו של חנן גטריידה. בספר מופיעים אתרים שזולמו באמצעות פילמים ישנים (”פגי תוקף”), במסגרת מסע צילום לאורכה של הארץ. כל אתר מלווה בטקסט על אודותיו, פירוט על פעילות המועצה בחלק מהאתרים וכן פרטים על הפילם בו השתמש הצלם. מומלץ.

”חותם הברון” : סקר אתרי מורשת במושבות הברון רוטשילד ויק”א - ספרם של פרופ' יוסי בן ארצי וד”ר אסתי ינקלביץ

הכ”ג: שליחות עלומה - ספרו של ד”ר מרדכי נאור. בספר מרוכזים עיקר החומרים בנושא פרשת כ”ג יורדי הסירה ומובא ניתוח האירועים על בסיס מסמכים ועדויות.

”בניין המוסדות הלאומיים” - ספרו של ד”ר מרדכי נאור, ביוזמת בועז דקל – הספר מביא את תולדות הבית : תחרות אדריכלים לתכנון, הארגונים שפעלו ופועלים בו, הכנסת, אדריכלות, קטעי ספרות ועוד (בשלבי סיום) – הספר יושק בפברואר 2020.

בית פרומין בירושלים - בעריכת אדר' מיכאל יעקבסון. הספר יעסוק בתולדות הבית ששימש מושבה של הכנסת בעבר, באירועים שהתרחשו בו, במאבק הציבורי, בתהליך השימור ובהסבתו למוזיאון הכנסת (מתחילים בעבודה).

מדריך אתרי המורשת, מהדורה אנגלית – תרגום ועריכה של המהדורה .

מדריך אתרי המורשת, מהדורה ערבית – מבחר אתרי מורשת מתוך המדריך בעברית (בעבודה).

כתבי עת

אתרים המגזין מס' 9 : עוסק בשימור ותיירות – בשלבי עיצוב (הוצאה לאור בסוף חודש דצמבר).

עיתון אתרים – גיליון 59 : יצא לאור לקראת שבוע שימור אתרים 2019.

”אבן הפינה” : עיתון שימור בשפה הערבית, בשיתוף רשות העתיקות.

חוברות ופרסומים שונים:

לוח שנה תש"ף – "ירושלים בשיר ובשימור".

בית הכנסת הגדול בנס ציונה: שימור כהלכה – חוברת בסדרה "סיפור שימור".

הבאר בכאבול – חוברת דו-לשונית, בעברית ובערבית, בסדרה "סיפור שימור" (בעבודה).

לשמור על הגחלת מרכז המבקרים בית זינאתי בפקיעין, חוברת בסדרה "סיפור שימור".

מאבקים ציבוריים של המועצה לשימור אתרים – חוברת בסדרה "מחברות שימור" (בעבודה).

פרסומים שונים: מבחר פלאיירים, פרוספקטים, חוברות, אגרות ברכה והזמנות לאירועים, ימי עיון וכנסים (חלקם בהפקה של תחום מידע ופרסומים וחלקם בסיוע למנהלי מחוזות ואתרים, למחלקת חינוך, למחלקת סיורים) דפדפות אתרים: פרוספקטים לאתרי המורשת של המועצה, מקפלת הסיורים ועוד.

אירועים

יום עיון אתרים – עם צאתו של המגזין מס' 8 – התקיים ב-6 בפברואר 2019, במוזיאון האצ"ל בתש"ח, בתל-אביב.

השקת ספרם של פרופ' יוסי בן ארצי וד"ר אסתי ינקלביץ "חותם הברון" – התקיים ב-28 בפברואר 2019, במרכז אדמונד דה רוטשילד בתל-אביב.

השקת ספרו של חנן גטרייזה "פג תוקף" – התקיים ב-25 בספטמבר 2019, באתר הפרדסנות ע"ש מינקוב ברחובות.

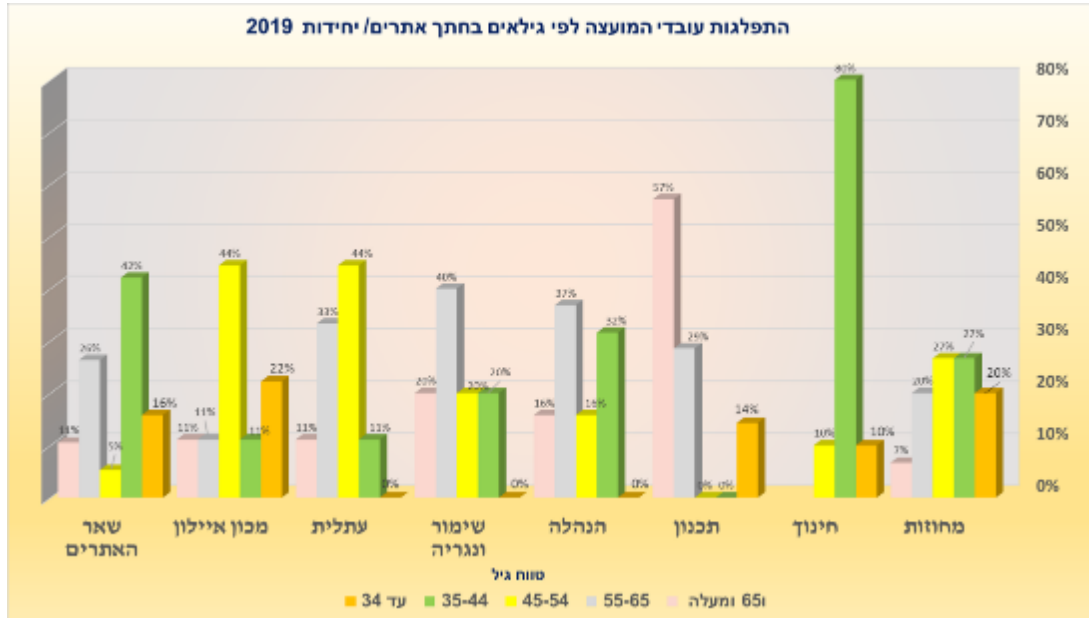

”כי האדם עץ השדה”... מחלקת משאבי אנוש

תחום משאבי אנוש

טיפול בפרט על ידי צוות פורום משאבי אנוש המתכנס אחת לשבועיים ועוסק בנושאים השוטפים שעל סדר היום. משאבי אנוש מטפלת ב- 167 איש: 105 עובדים קבועים, 62 עובדים שעתיים (מדריכים).

מגמה מכוונת להצרת המערכת - נתוני כ”א בהשוואה חמש שנתית:

- **”ארגון לומד”**: - עידוד עובדים ללימודים אקדמאיים וקורסים מקצועיים - במסגרת פעולות להרחבת הידע וההשכלה הכללית של העובדים.
- חיזוק מדיניות לקליטת עובדים עם מוגבלויות.
- אחריות על תשלומי קרנות פנסיה וביטוח מנהלים.
- עריכת משובים.
- עבודת נוער- עידוד של ילדי העובדים לעבוד בחופשות - המטרה יצירת שייכות בקרב העובד ובני משפחתו.

אירועי גיבוש עובדים:

- פעילות וועדת רווחה- דאגה להפקת אירועים, ימי גיבוש, ימי הולדת וכדומה.
- ט”ו בשבט- ציון החג לכל יחידות המועצה והמתנדבים.
- יום האישה- סיור במחוז ירושלים: הר הרצל סיור ”בעקבות נשים”, שכונת אוהל משה, בהדרכת איציק שוויקי, סדנת קרמיקה בבית ילין בהדרכת ”סטודיו הקובייה” (מרץ 2019).
- מפגש עובדים באתר מקוה ישראל שכלל סדנת גיטרות וברכות לרגל חג פסח (מרץ 2019).
- מפגש עובדים: ברכות לרגל חגי תשרי בכפר יהושע ומקוה ישראל (ספטמבר 2019).

”בניית כח המגן” - תחום לוגיסטיקה

- שדרוג מערכת המחשוב על ידי מעבר לרשת ”ענן”.
- טיפול בתשתיות התקשורת, הגדלת מהירויות הגלישה והחלפת חלק מקווי A.D.S.L. לקווי מטר.
- הוחלפו מרבית המחשבים הישנים עם מערכת הפעלה של פנטיום וXP. נרכשו מחשבים ניידים/נייחים המותאמים לצרכי התפקיד של העובד/ת.
- במסגרת אימון אדריכלים - נרכשו תוכנות למחלקת תכנון ואדריכלים במחוזות.

”מעבר להרים ולמדבר...“ המחלקה ליחסים בינלאומיים

המחלקה פעלה גם השנה להרחבת קשרי העבודה עם ארגונים ומוסדות ברחבי העולם במטרה לחשוף ולהעביר את הידע המקצועי בתחום השימור הפיזי והיבטים התכנוניים. השנה התמקדנו בעיקר בפורטוגל ובאיטליה לצד המשך שיתופי הפעולה עם צרפת.

באיטליה פיתחנו את פרויקט ”Med Art Israel 2019“ בשיתוף עם ארגון ”אסוריסטאורו“ בתמיכת משרד החוץ, נציבות המסחר ומחוז אמיליה רומנה. במסגרת הפרויקט התקיימו מספר משלחות והשתלמויות מקצועיות באיטליה ומשלחת מומחים מאיטליה השתתפה בתערוכת השימור בישראל.

המחלקה מלווה בוועדה ציבורית מקצועית בראשותו של מר עמוס ערן וחברים בה מספר חברי הוועד המנהל.

מגמת 'הורדת גדרות' בין הגופים באה לידי ביטוי גם בהשתתפות האחראים על קשרי חוץ בארגונים החברים בוועדה וגם ביזום פרויקטים משותפים. בדרך זו מבטיחים קידום מהיר ויסודי יותר של ידע והנחלתו בישראל.

פעילויות המחלקה לשנת 2019

- **סדנת שימור בצרפת, אפריל 2019, במסגרת פרויקט מסע בין אתר לטירה** הפרויקט מסע בין אתר לטירה נוצר לפני 15 שנה במטרה לחשוף אנשים לעולם השימור דרך החוויה. המשלחת העשירית לסדנאות השימור הייחודיות שפתחנו ומיועדות למבוגרים התקיימה בטיירה בברזי לה סק, בצפון צרפת.

במסגרת הסדנה אותה הוביל מטעמנו ליונל דרמון, התנסו המשתתפים במלאכות השימור המסורתיות (סיתות אבן, נגרות עץ, פרזול, יצור אריחי קרמיקה ועוד). זו השנה החמישית בה המחלקה ליחב"ל מעורבת בפרויקט יחד עם איקומוס ישראל וארגון רמפאר הצרפתי. עד כה יש לנו כבר כ-700 בוגרים חלקם הגדול משולבים בעולם השימור.

- **משלחת מקבלי החלטות לפורטוגל, 19-27 במאי 2019** – כמדי שנה יוזמת המועצה לשימור אתרים באמצעות המחלקה ליחב"ל סיורים מקצועיים בתחום השימור למקבלי החלטות מהתחום: מהנדסי ערים, אדריכלים, נציגי גופי השימור והמורשת ועוד. השנה יצאה לראשונה משלחת לפורטוגל בשיתוף ארגון איקומוס ישראל ובתמיכת משרד החוץ הישראלי והפורטוגלי. המשלחת התמקדה בערים ליסבון ובפורטו ובאתרים שביניהן. המשתתפים סיירו במתחמים היסטוריים שהתחדשו ושומרו בהנחיית מומחים ומשמרים מקומיים, נערכה קבלת פנים חגיגית בבית השגריר ורעייתו, מיכל ורפי גמזו, אירוח רשמי בבית העירייה של פורטו וביקור בבית חסיד אומות העולם, ארישטידש דה סוזה מנדש בליווי צאצאיו.

- **יום מלאכות השימור המסורתיות "לשמר עם הידיים", חצר כנרת 30.5.19** – השנה קיימנו את יום מלאכות השימור בחצר כנרת בסימן חגיגות העשור לקורס נאמני השימור, בשיתוף האקדמית גליל מערבי ובסיוע מחלקת השימור הפיזי ואתר חצר כנרת. השתתפו כ-400 איש אשר זכו להתנסות במלאכות השימור המסורתיות כגון: סיתות אבן, בנייה בבוץ, נגרות וטיח. באירוע המרכזי זכו המשתתפים לשמוע הרצאות על פרויקטים בשימור פיזי וכן ברכות של ראש מועצת עמק הירדן, עידן גרינבאום.

- **השתלמות בשימור פיזי, 16-22 ביוני, 2019** – במסגרת שיתוף הפעולה בן השנתיים של המחלקה ליחב"ל עם ארגון הגג של חברות העוסקות בשימור באיטליה Assorestauro, הוזמנו נציגים מטעמנו להשתתף בסדנה בינלאומית בת 5 ימים באתרים ארכיאולוגיים בדרום איטליה, ברומא, פומפיי וסיציליה. את ישראל יצגו עדי ליבנה ראש צוות המחלקה לשימור פיזי ויהונתן אורלין ממנה שימור מחוז צפון ברשות הטבע והגנים.

- **סדנת שימור אבן - אירוח משמר אבן יפני, בשיתוף משרד החוץ, 1-6 ביולי, 2019** – בעקבות פנייה של משרד החוץ למחלקה ליחב"ל, ארחנו מומחה לשימור אבן בטכניקות מסורתיות מיפן. קיימנו סדנת אבן משותפת בקיסריה וחצר כנרת במסגרתן הדגים סיתות אבן עם כלים יפנים והתנסה בכלים מקומיים. וכן ביקרנו במספר אתרים ברחבי הארץ וחשפנו סוג אבנים וטכנולוגיות סיתות מגוונות.

- **משלחת מנהלים בתערוכת השימור בפררה, איטליה, 20-17 בספטמבר, 2019** –

שיתוף פעולה נוסף של המחלקה ליחב"ל וארגון Assorestauro, במסגרתו הוזמנו מנהלים במועצה לשימור להשתתף במשלחת בינלאומית עם בכירי שימור מ-60 מדינות בצפון איטליה ובתערוכת השימור השנתית בעיר פרארה (Salone del Restauro di Ferrara). נערכה קבלת פנים חגיגית לכל המשתתפים, סיורים באתרים, פגישות אישיות עם חברות מתחום השימור במתכונת של B2B. במשלחת התשתתפו: עמרי שלמון-מנכ"ל המועצה, תמר טוכלר-סמנכ"לית ומנהלת המחלקה ליחב"ל ועדי ליבנה ראש צוות שימור, מחלקת שימור פיזי.

- **משלחת מקבלי החלטות לצפון איטליה 3-8 בנובמבר, 2019** – משלחת נוספת של מקבלי החלטות לשנת העבודה 2019, יוזמה משותפת של המחלק ליחב"ל בשיתוף Assorestauro כחלק מהפרויקט

Med-Art Israel 2019. המשלחת הורכבה מנציגי גופי השימור, משמרי המורשת הבנויה ואנשי רשויות מקומיות. המשלחת התמקדה בניהול שימור, מתודולוגיות ושימור פיזי. בין האתרים בהם ביקרה המשלחת: ברגמו, בולוניה, פרארה וונציה.

- **אירועי 100 שנים לבאוהאוס, כנס In 2-1, the shadow of the Bauhaus בדצמבר, 2019** – ביוזמת איקומוס ישראל, איקומוס גרמניה ודוקומומו ישראל ובשיתוף המועצה לשימור. במסגרת ציון 100 שנים לתנועת הבאוהאוס, התארכה משלחת מגרמניה בישראל באתרים בהם הייתה פעילה התנועה: תל-אביב, עיינות, חיפה ומשמר העמק. הכנס כלל מושבים פרונטליים

בהם השתתפו נציגים מישראל ומגרמניה וכן סיורים בשטח. המחלקה ליחב"ל סייעה בתיאומים ובאירוח וכן לקחה על עצמה את האירוח וההדרכה בכפר הנוער עיינות.

- תערוכת וכנס השימור ה-5 בהבימה, 10 בדצמבר 2019**, בשיתוף משרד התרבות והספורט ואגף "מורשת". למעלה מאלף איש השתתפו השנה בתערוכה ובכנס השימור הבינלאומי שנערך זו השנה ה-5, בהבימה. מדובר בפלטפורמה חשובה ויחידה מסוגה בישראל המאגדת יחדיו את כל הארגונים, הגורמים והגופים העוסקים בשימור. השנה הוקדש הכנס לנושא "שימור המורשת כמנוף להתחדשות עירונית". בין הנציגים שבלטו: דלית זילבר ראש מינהל התכנון וצוות מינהל התכנון, עו"ד יוסי שרעבי מנכ"ל משרד התרבות והספורט, נתנאל מזא"ה משרד ירושלים ומורשת, שאול גולדשטיין מנכ"ל רשות הטבע והגנים, נציגות מלשכת הסחר ישראל-איטליה, נציגי משרד התרבות הצרפתי ועוד. בכנס התארחו מומחים מאיטליה, פורטוגל וצרפת שהציגו פרויקטים של התחדשות עירונית בטורינו ובמילאנו, שימור בית קברות יהודי במנטובה איטליה, פרויקט התחדשות עירונית ושימור בעיר ההיסטורית גימרייש בשיתוף הקהילה ושימור כנסיית נוטרדאם לאחר השריפה. בתערוכה התארכה לראשונה בישראל משלחת של כ-8 חברות מתערוכת השימור של פרארה, בסיוע ובשיתוף ארגון אסוריסטאורו וכחלק מפרויקט Med-Art Israel 2019. במסגרת התערוכה נערכו זו הפעם הראשונה פגישות אישיות במתכונת של B2B עם נציגי החברות מאיטליה ומומחי שימור וחברות מקומיות מישראל.

”טיף טיף טף...” גיוס משאבים - קשרי שותפים 2019

2019 עמדה בסימן חיזוק השותפויות של המועצה לשימור אתרים עם הארגונים השונים כמו גם עם תורמים מרחבי הארץ והעולם. בצד השותפות ההדוקה של המועצה עם גורמים ממשלתיים שונים, בעיקר עם משרד התרבות והספורט ומשרד מורשת וירושלים, המועצה מטפחת במהלך השנים קשרים אמיצים עם ארגונים, קרנות פילנתרופיות ותורמים פרטיים. השותפות עם גופים אלה מאפשרת לא אחת הוצאה לפועל של פרויקטים מובילים בתחום השימור והמורשת.

אחד הארגונים המובילים עמו המועצה משתפת פעולה שנים ארוכות בפרויקטים ברחבי הארץ הנו ה Jewish National Fund – USA. השנה החולפת הביאה עמה גיבוש של מסמך עקרונות בין המועצה וה Jewish National Fund – USA בבסיסו הידוק הקשר בין שני הארגונים, תוך הצבת מטרה משותפת לפעול לפיתוח חווית הביקור באתרי המורשת השונים. המיזם המשותף מתוכנן לצאת לדרך בתחילת 2020. ה JNF על תורמיו הרבים מרחבי ארה”ב, המשיכו גם השנה לתמוך במספר פרויקטים מובילים ומשלחות מבקרים רבות משתתפים המשיכו גם השנה להגיע לביקורים באתרי המורשת בכל רחבי הארץ.

השנה נמשך שיתוף הפעולה עם קרנות פילנתרופיות נוספות בראשן, קרן יק”א, קרן עזריאלי, הקרן המשפחתית של ד”ר מרים ושלדון אדלסון, ועידת התביעות ועוד.

לציון חנוכה של מבואת הכניסה בחצר כנרת, פרויקט משותף למועצה ולקרן יק”א, התקיים בחודש אוקטובר יום עיון משותף בו השתתפו אורחי הקרן. צוות קרן עזריאלי הגיע בחודש דצמבר לביקור במחנה המעפילים בעתלית, לעמוד מקרוב על הנעשה באתר ובמיוחד במרכז המידע להעפלה על שם מוקה לימון, פרויקט אשר הקרן תומכת בו שנים ארוכות.

המועצה מברכת על השותפויות והקשרים השונים אשר בעידן של הפילנתרופיה המודרנית מאפשרת לקרנות וגורמי תמיכה שונים להיות מעורבים בתכנון וביצוע של המיזמים השונים.

צוות המועצה לשימור אתרים והנהגת ה-JNF במפגש במכון איילון, פברואר 2019

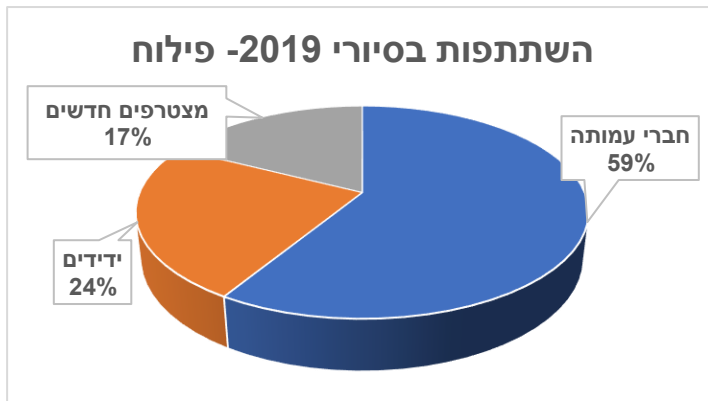
מחלקת סיורי מורשת

ועדת סיורי מורשת ושימור בראשות משה גור פועלת במספר ערוצים: לקהל הרחב - באתר האינטרנט של המועצה, לחברי המועצה - בחוברת תוכנית הפעילות השנתית, למצטרפים חדשים - בעלון "בנתבי השימור" הכולל את תוכנית הסיורים השנתית. קבוצת פייסבוק בשם "סיורי המועצה לשימור אתרים", הוקמה בשנה האחרונה ובה כמה מאות "עוקבים".

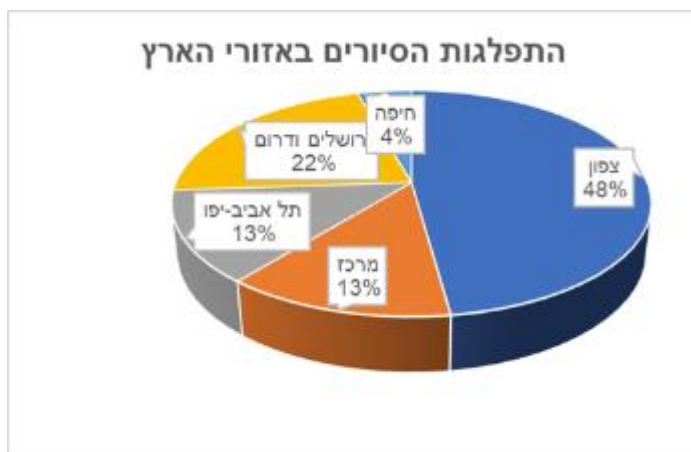
תכנית הסיורים - בשנה זו תוכננו 34 סיורים, בוצעו בפועל 24 (מתוכם שני "קמפוסים") ובוטלו 10 מסיבות של מספר משתתפים נמוך מהנדרש או מזג אויר/מצב בטחוני.

זו ההזדמנות להודות לעודד גטרוייר, שיצא לגמלאות והשאיר אחריו מורשת סיורים עשירה, ולאחל הצלחה למחליפו בניהול המחלקה – דרור הלוי.

כמה עובדות:

מספר משתתפים - בסיורים השתתפו בשנה זו כ-800 איש, חלקם נרשמו למספר סיורים ואחרים לסיור בודד. במהלך שנת הסיורים השתתפו כ-140 "חדשים".

סיורים לפי אזורים גיאוגרפיים:

- 11 סיורים יצאו לצפון,
- 3 למרכז,
- 2 לדרום,
- 3 לת"א,
- 2 לירושלים,
- 1 לחיפה,
- 1 לבקעת הירדן.

בנוסף מתקיימים מספר סיורים בשנה לקבוצות כמו גמלאי צה"ל, גמלאי ת"א וכד'.

תכני הסיורים עוסקים בסוגיות ודילמות השימור הפיזי, בעקבות סגנונות אדריכליים ובעקבות מורשת רוחנית של דמויות ומנהיגים. המטיילים הנרשמים לסיורי המועצה הינם ברובם גמלאים המתעניינים בתכנים היסטוריים באופן כללי ועל פי העניין בנושא הסיור בפרט. השנה הוספנו לתוכנית הסיורים השנתית גם ימי טיול ב"שביל ישראל עם טיפת שימור", המשלבים קטעי הליכה קלים לאורך השביל ובסיומם ביקור באתר מורשת. במהלך השנה נמשיך לפעול לצרוף משפחות וצעירים לסיורים.

בצוות המדריכים מנהלי מחוזות ומנהלי אתרים של המועצה, המכירים את עבודות השימור באזורים עליהם הם מופקדים, לצד אנשי שימור מורי דרך מנוסים ביניהם: יעקב שורר, רמי אהרוני, זאב זיוון, יגאל גרייבר, מודי שניר, דליה שוטלנד ואחרים.

לצד המחלקה פועלת **ועדת סיורי מורשת** שבראשה עומד משה גור, חבר הוועד המנהל. בוועדה כ-15 חברים והיא מתכנסת 3 פעמים בשנה - 2 ישיבות וסיור לימודי. חברי הועדה פעילים גם במהלך השנה בתחומים שונים שמטרתם לשדרג את רמת הסיורים.

"בהרים כבר השמש מלהטת ובעמק עוד נוצץ הטל..." - משוט אחר עבודת מנהלי המחוזות במועצה לשימור אתרים

מחוז צפון

אתרים בטיפול בשלבים שונים של תכנון, תיקי תיעוד ופיתוח - בתמונות:

בית התרבות בנווה אור

גשר רכבת העמק על הירדן

כנסיית אלוני אבא

מגרסת מלכיה

בית שטורמן

מוזיאון התנ"ך בצפת

חדר האוכל הראשון בגניגר

מתחם הסאריה, נצרת

מצודת הטיגארט ליד שפר

בית ורטן, משטרת ישראל מחוז צפון, נצרת

בית האיכר, מטולה

חצר תל חי

מאפיית דן

בית אלחדוף, יסוד המעלה

משטרת נהלל

מגדל המים
בתחנת הרכבת ההיסטורית בעפולה

ארמון האמיר, מוא"ז גולן

הצריף הירוק, רמת דוד

חדר האוכל של קיבוץ תל חי, מכללת תל חי

בית הדואר, נהלל

הכנות להיתכנות פרויקטים עתידיים:

הבית הדרומי, קבוצת כנרת- ליווי והכנת פרוגרמה לשלושת המבנים הראשונים של הקבוצה בדגש על הבית הדרומי הנטוש (תכנון ריכרד קאופמן)

מנחמיה- גיבוש עקרונות ושפת תכנית סטוטורית לתוכנית שימור מפורטת למתחם המושבה ההיסטורית עם מוא"ז עמק המעיינות ועם הוועדה המחוזית צפון

עין הנציב- בית המדרש- קידום תהליך שימור והחייאת בית המדרש מול אגף מורשת

תל שוכה- מגדל תצפית תל השלושה- הכנות עם רט"ג לביצוע עתידי להקמת נקודת תצפית במגדל.

בית הקברות ההיסטורי של עין חרוד תל יוסף בגדעונה: הכנת תכנית ראשונית לביצוע בשיתוף מוא"ז הגלבוש ופעילות עם עמותת "כח צביקה" (תוך חיבור עם מחלקת החינוך של המועצה לשימור)

שיחזור בית המחסנים בתחנת צמח- ועדת היגוי לפרוגרמה ולקראת תכנון מפורט לבית המחסנים שנהרס בשנת"פ עם מכללת כנרת

יסוד המעלה, המזח- ליווי תכנון וקידום עם אגף מורשת לאחר עבודות השימור והשיחזור בשנים עברו ולקראת הנגשת האתר לציבור כחלק מהפארק המזרחי של יסוד המעלה.

בית חנקין, כפר יהושע- ליווי ודיונים עם הגופים המעורבים (אגף מורשת, משרד החקלאות ומוא"ז עמק יזרעאל) לקראת שדרוג האתר

נהלל, בית העם- ליווי ודיונים עם הגופים המעורבים לקראת שימור והחייאה עתידיים עם אגף מורשת

אתר משמר הירדן, מועצה אזורית הגליל העליון- ניסיונות נמשכים לקידום הקמת מרכז מבקרים למורשת המושבה שנחרבה.

סטטוטוריקה והגשת חוות דעת לוועדות התכנון:

בית שאן - מניעת הרס ביוזמת עיריית בית שאן למתחם שוק היסטורי (שת"פ עם רשות העתיקות)
חפציבה - דרישת הכנת תיק תיעוד לתב"ע ללב הקיבוץ. הדרישה גובתה על ידי הוועדה המחוזית צפון.
נוף הגליל, בית הכנסת המרכזי - ליווי והנחיית שימור בפרויקט שיפוץ והנגשה לבית הכנסת המרכזי (תכנון זולוטוב) למניעת פגיעה בערכי המבנה.
מטולה - הגשת חוות דעת לוועדה המקומית אצבע הגליל על בקשות להיתר ומניעת תוכניות פוגעניות
קרית שמונה, בית אשר - ליווי תכנון לשימור והחייאת מבנה בית הספר המנדטורי לילדי חלסה לטובת מרכז טכנולוגי עתידי.

מאבקים:

קואופרטיב שאן-חרוד - מבנה מוסך קואופרטיב ההתיישבות העובדת בתכנון ביקלס. עידכון התכנית האלטרנטיבית של המועצה לשימור לטובת דרישות הוועדה המחוזית צפון כחלק מהמאבק ארוך השנים למניעת הריסת המבנה שאושרה בעבר בתוכנית הרחבת כביש עפולה- בית שאן
מחנה גדעון של חיל הספר המנדטורי, מוא"ז עמק המעינות - ניסיונות מניעת הרס מבנים היסטוריים באימוני צה"ל בבסיס הנטוש- שלושה מהמבנים המנדטוריים נהרסו אך דו"ח המועצה לשימור שנמסר למשרד הביטחון ולמוא"ז עמק המעינות אמור למנוע הישנות הרס מבנים היסטוריים נוספים)
קו מסילת בית שאן – שייח' חוסיין (בתכנון): התנגדות להרס מרכיבים רבים (בשלב זה הושג צמצום של המרכיבים המתוכננים להרס)
תכנית בינוי במורדות צפת העתיקה - הגשת התנגדות המועצה לשימור לוועדה המחוזית צפון על תכנית הרסנית מבחינת התצפית והתצפות על העיר העתיקה
תכנית מתאר אילניה - מאבק ביוזמת תכנון כביש חדש על מרקם שטח פתוח ובו אתרי מורשת רבים. המאבק גובה על ידי הוועדה המחוזית צפון והכביש בוטל.
בית הבראה "שפרינצק" בנוף הגליל - התנגדות באיחור לתוכנית הרסנית שאושרה בוועדה המחוזית צפון, התנהלות תקשורתית והכנת תשתית לתכנון אלטרנטיבי.

מחוז חיפה וגליל מערבי

מחוז חיפה פועל בכמה ערוצים: פעילות ציבורית, סטטוטוריקה ותכנון

פעילות ציבורית

כנסים:

- כנס זכרון: "מי היה כאן קודם": עולים ומתיישבים בזכרון יעקב וסביבתה, כנס לציון 20 שנה למוזיאון העלייה הראשונה בשיתוף עם מוזיאון העלייה הראשונה וארכיון המושבה
- כנס עכו: "כאוס": מהרס לשימור חידוש וצמיחה בשיתוף עם החוג לשימור במכללת גליל מערבי ורשות העתיקות
- כנס חיפה: "מסיבת הרס" משיכון למגדל בשיתוף מוזיאון העיר חיפה

סיורים:

- 4 סיורים בסדרת הגלוי והנסתר בעכו – סדרה רביעית: הסדרה הנוודת – בה התארחנו במקומות שונים בעכו ופעם אחת בחיפה. עם אדר' יאיר ורון ב"ערבסק" על שכבות היסטוריות, עם ד"ר דני שיאון במרכז תיאטרון עכו, על העבר שתחת הרגליים, עם פרופ' אנצו אלברטיני על העיר נאפולי במרכז תרבות איטליה בחיפה, עם ד"ר שלי אן פלג במצודת עכו על רב שכבתיות ים תיכונית בין עכו העתיקה לפמגוסטה וניקוסיה – קפריסין.
- הסיורים בשיתוף עם רשות העתיקות, החוג לשימור במכללת גליל מערבי ומרכז תרבות איטליה בחיפה.
- 2 סיורים בעקבות יום העיון "מסיבת הרס" לשיכונני חיפה בנווה שאגן ולשיכונים המערביים שלה. עם אדר' נעה שק ואדר' גיא שחר.

- 3 סיורים בסדרת "הכל אנשים" בשיתוף עם העמותה לתולדות חיפה. סיור ראשון עם יגאל גרייבר על המושל העותמאני של חיפה עכו והגליל – דאהר אל עומר שהתקיים ועוד שני סיורים בהמשך.
- סיור "אם החיטה" בטחנות הגדולות בשיתוף עם מוזיאון בית אהרונסון וטחנת הקמח.
- 2 סיורים קולינאריים בשיתוף עם אדר' שרון שטיינבוך cook & shuk בוואדי ניסנס ובעיר התחתית

תערוכות

- פעם שניה "בתים מבפנים" בחיפה בשילוב עם אירוע באוהאוס חברתי, בשיתוף עם אביבה לוינסון מבתים מבפנים והאוצרת ד"ר גליה בר אור שאצרה את אירוע באוהאוס חברתי.
- תערוכת באוהאוס בהדר – אדר' סרג'יו לרמן בהדריון חיפה. שילוב איורים חדשים של אדר' לרמן לבתי הבאוהאוס בהדר ורטרוספקטיבה לתערוכה מוקדמת שלו לשכונת עג'מי ביפו.
- תערוכת "מצולם לתלפיות" בשוק תלפיות עם תלמידי מגמת הצילום בתיכון הריאלי עם מנהלת המגמה ד"ר טלי הראל והצלמת יעל שחר, זוכת פרס אופיר השנה.

פעילות ציבורית ושיתופי פעולה:

הוועדה הציבורית

ברשות תא"ל (מיל) רון כתרי – מנכ"ל לשעבר של בית הספר הריאלי העברי בחיפה. ישיבה מיוחדת מיקדה את פעילות הוועדה. הוקמה קבוצת ווטסאפ לייעול התקשורת בקבוצה. מתנדבים מהוועדה סייעו באירועי בתים מבפנים

הרצאות סדנאות וסיורים:

- נאמני השימור של המועצה לשימור אתרים
- סמינר לתלמידי שנה שלישית בחוג לשימור של האקדמית גליל מערבי
- סמינר על שימור למחזור החדש של בני ובנות השירות הלאומי במועצה לשימור אתרים
- שיתוף פעולה מתמשך עם הש"שנים של החברה להגנת הטבע בחיפה.
- שיתוף פעולה מתמשך עם מחלקות הארכיטקטורה בויצ"ו, בטכניון ובאוניברסיטת אריאל.
- השנה חידשנו את שיתוף הפעולה עם בית הספר היסודי 'עילי"י בזכרון יעקב

פרסומים

דף פייסבוק של המחוז: תחת הכותרת "המועצה לשימור אתרים חיפה".

"שימורים" – ניוזלטר רבעוני של המחוז, בו אנו מעדכנים על פעילות המחוז ועל אירועים באותו רבעון. ניתן לראות אותו בדף הפייסבוק שלנו ובאתר המועצה.

שילוט כחול

כבכל שנה הצבנו שילוט כחול ברחבי המחוז: חיפה, יגור, גשר הזיו, אילון וקרית ים.

סטטוריקה

ראשי ערים ומועצות

באוקטובר שעבר בבחירות המוניציפאליות נכנסו לתפקיד ראשי ערים ורשויות חדשים. נפגשנו במהלך השנה הן עם ראשי רשויות ותיקים באופן שוטף והן עם ראשי רשויות חדשים בנהריה, בחיפה, בנשר, במטה אשר, בחוף כרמל, בפרדס חנה- כרכור.

ועדות

מחוז חיפה פעיל בכל ועדות השימור במחוז – חלקן הוקמו על ידי המחוז.

הוועדות הפעילות השנה: נהריה (ועדה חדשה), חיפה (ועדת שימור וועדה ממיינת), עכו עתיקה ומנדטורית, חוף כרמל, זכרון יעקב, בנימינה- גבעת עדה, פרדס חנה – כרכור, וחדרה

- המחוז הכין התנגדויות מפורטות לתוכנית מתאר זכרון יעקב (המוגשת בימים אלה).
- המחוז היה אינסטרומנטלי בהשגת פשרה בתב"ע לתוכנית כלל נשר – שלב א (מחצבה), התנגדות מפורטת שהוגשה בשנה האחרונה ועברה מספר ערכאות עד שהגיעה לבית המשפט המחוזי חיפה.
- תכנית תת"ל 22 למסילה המזרחית של הרכבת מתחנת חדרה מזרח ועד תחנת תעופה.
- תכנית התחדשות עירונית "לב חדרה" ונספח השימור שלו.
- כביש 721 בין כלא 6 למחנה המעפילים – לגבי הרחבת הכביש וכניסות ויציאות לחוות אהרונסון, מתחם בנות החוף (תחנת השידור הבריטית), מחנה המעפילים.
- כביש 7110 ממחנה המעפילים לתוך עתלית לגבי הכפלת הכביש ושימור שדרת הווינגטוניות.
- תת"ל 38 : כביש 65 בין חדרה לעפולה (בין מועצות מנשה ופרדס חנה כרכור : הרחבת דרך והצלת מבנים סמוכים
- התנגדות לתב"ע באתר לאומי של בית הכנסת הגדול בזכרון יעקב

אימון אדריכלים – תכנית לסטאז' לאדריכלים במחוזות המועצה בריכוז והובלה של אדריכלית נעמה נאמן מזרחי.

השנה ממשיכים בתוכנית האימון במועצה לשימור אתרים. התכנית חונכת ומכשירה 3 אדריכלים צעירים עם תום לימודיהם ובמשך שלוש שנים ומעניקה להם את הכלים להפוך לאדריכלים בפועל. האדריכלים הם אבנר סגל – במחלקת התכנון במקווה ישראל, מיכה רובינשטיין בירושלים וגילה מרגולין בחיפה.

במסגרת האימון עוסקים המתאמנים במגוון רחב של נושאים המוכתבים על ידי רשם האדריכלים- מתכנן להיתר דרך תוכניות עבודה, הכנת תב"עות, תיאום וניהול תכנון ובהרחבה בנושאים הייחודיים למועצה לשימור אתרים: תכנון שימור, תיעוד, הכנת תוכניות חלופיות ועד שימור פיסי. השנה השתתפו המתאמנים בקורס חצי שנתי למשמרים ומתכננים בשיתוף עם רשות העתיקות.

ציון חלקי בלבד מסך העבודות בהתנסות המתאמנים:

- מטולה – בית האיכר, תכנון מתחם
- תיק תיעוד שפר – מצודת טיגארט
- גשר עבדאללה – ליד בית הערבה ההיסטורית, תכנון מתחם
- סקר בתי כנסת
- סקר עמק הארזים וחוות טור סיני
- שבי ציון – מתחם המגדל והארכיון, תיעוד, תכנון, פרטים
- רמלה – בית מאיר – עיריית רמלה, תכנון שימור
- פרויקט מערכות המים – מקווה ישראל
- ירוחם – מוזיאון המייסדים
- קיבוץ חולדה – מרכז המחנה, תוכנית חלופית

בית מנחם- קיבוץ מעברות

מבנה התרבות וההנצחה, שתוכנן על ידי אדרי' שמואל מיסטצ'קין בוגר הבאוהאוס נבנה במוסד האזורי החינוכי "רמות חפר" בקיבוץ מעברות. המבנה היה מיועד להריסה כחלק מתוכנית בינוי שאושרה בוועדה המקומית לתכנון ובנייה עמק חפר. הודות למאבק העיקש ולפעולות של

המצדדים בשימורו והמועצה לשימור נותר המבנה במקומו והוחרג מתכנית הבינוי לשכונה החדשה. כעת הוא לא נמצא בסכנת הריסה יזומה.

בתי כנסת של מושבות העלייה הראשונה

בשנים האחרונות הלך וצבר תאוצה נושא שימור בתי הכנסת במושבות הראשונות בהן: נס ציונה, פתח תקווה, ראשון לציון, רחובות ומזכרת בתיה. בשנת 2018 החלו עבודות שימור ושיקום של בית הכנסת בנס ציונה בתכנון אדרי' נאור מימר ואינג' מאיר רונן. לאחר כשנה באוגוסט 2019 הסתיימו עבודות השימור הקפדניות שכללו גם באופן חלקי את פנים המבנה, ריצוף, נגרות בימת החזן, פתחים והטמעת מערכות מוסתרות. בספטמבר 2019, בטקס מכובד נחנך בית הכנסת בנוכחות מוזמנים רבים.

בעקבות חנוכתו של בית הכנסת קיימנו בשיתוף אגף "מורשת", בית ראשונים נס ציונה והעירייה, כנס רב משתתפים בנושא "בתי כנסת של מושבות העלייה הראשונה".

קולנוע ראש העין

בית הקולנוע ההיסטורי של ראש העין, קולנוע ירקון שהיה בעברו חלק ממתחם המגורים של הבסיס הלוגיסטי של IRF, חיל האוויר הבריטי, עבר בשנתיים האחרונות תהליך של שימור הצלה בשיתוף פעולה של עיריית ראש העין, תוכנית מורשת והמועצה לשימור אתרים.

חוות הנוי – עמק חפר

חוות הנוי נוסדה בשנת 1949 בשוליו המזרחיים של המוסד החינוכי רופין. החווה נועדה לאפשר אקלום של צמחי נוי ולשמש כגן לדוגמא. עם מכירתה של מדרשת רופין לחברה פרטית בשנת 1999, החווה הפכה מוקד למאבק להצלת אתר מורשת ששימש כתשתית ליצירה ולשילוב של צמחי הנוי בקיבוצים והמושבים בארץ. בעקבות לחץ ציבורי של פעילים מעמק חפר והצטרפות המועצה לשימור אתרים למאבק, נמנעה הריסתה של החווה.

המועצה לשימור השקיעה בשימורו של הצרף ההיסטורי של רות בנימין שהייתה ממקימי החווה, ומלווה באופן שוטף את פעילות המועצה האזורית והחווה החקלאית הפועלת במקום, יחד עם העמותה להצלת חוות הנוי.

רפת בכפר הנוער בן שמן

לשימור אתרים סיעה בתכנון השימור ושימור בפועל של מעטפת הרפת

הרפת ההיסטורית של בן שמן היא חלק ממערך שלם של מבני משק היסטוריים וחדשים המהווים מכלול ביקור שאותו מדריכים כיום תלמידי בית הספר "בן שמן". החזון של מנהלת כפר הנוער, ד"ר אילנה טישלר, הוא להעשיר את הביקור בכפר ולהפוך את הרפת למרכז מבקרים. המועצה

חוות שפון - נצר סרני

בית הספר החקלאי הוקם בשנת 1897 על ידי כומר לותרני בשם יוהאן לודוויג שנלר (מייסד בית היתומים שנלר בירושלים) על אדמות שהוחכרו מהטורקים. המקום נוהל על ידי מתאוס שפון שעל שמו נקראה החווה. בשנת 1917 אלנבי כבש את המקום מידי הצבא הטורקי וקבע בה את מפקדתו. במשך שנים המקום שימש כבסיס לכוחות צבאיים עות'מאנים, גרמניים, בריטיים וישראלים. בשנת 1948 התיישב במקום קיבוץ בוכנוואלד שבהמשך נקרא נצר סרני והחווה הפכה למוסד החינוכי של הקיבוץ ושל המועצה האזורית גזר.

המבנים המרשימים שנבנו בסגנון הגרמני ננטשו כבר לפני שנים וחלקם הקטן מושכר כיום. מבנה המיסיון המרשים והנראה מכביש 40 עומד כיום נטוש ועובר במהלך השנים האחרונות עבודות שימור.

מעורבות המועצה לשימור אתרים ברחובות

טקס הסרת הלוט משלט ותחילת פרויקט שימור המבנה. בתמונה: מנכ"ל JNF אוסטרין, משפחת סלוצקין, מנהלי בית הספר דה שליט, ראש עיר רחובות וסגנו, נציגי המועצה לשימור אתרים ופעילים נוספים.

רחובות עיר בעלת מורשת רבת שנים, יקירי העיר שעל שמם נקראים רחובותיה ומוסדותיה, נחים בבית הקברות העתיק של העיר. השנה המועצה לשימור בשיתוף עמותת שמ"ר ועיריית רחובות, יזמה סקר ועבודות שימור והצלה של מספר קברים בעלי חשיבות. כמו

"בית סלוצקין", פרויקט נוסף בו המועצה לשימור בשיתוף עיריית רחובות, קרית החינוך דה שליט וקק"ל אוסטרליה (JNF) ייצרו שיתוף פעולה בין הקהילה להנהגה העירונית על מנת לקדם את השימור של אחד המבנים המרשימים בעיר, שעתיד לשמש כנקודת המוצא למסלול חינוכי לשימור סביבתי בעיר. המבנה נבנה בשנים 1908 - 1910 על ידי אלעזר משה (לאזר) ורוז

סלוצקין, יהודים ציונים מאוסטרליה, אשר נאלצו לעזוב לאלכסנדריה ומשם חזרה לאוסטרליה, עם תחילת מלחמת העולם הראשונה. בשנת 1914. משנת 1939 שימש הבית כמרכז חינוכי: ביה"ס ה"גימנסיה", תיכון מאוחד רחובות (תמ"ר), וכיום כמבנה המנהלה של קריית החינוך ע"ש עמוס דה שליט. פרויקט השימור של המבנה יצא לדרך בתחילת נובמבר 2019.

התנגדות לתוכנית מועדפת למגורים (תמ"ל 1076) סירקין – פתח תקווה

בעקבות משבר הדיור והלחץ הציבורי להאצת תהליכי הבניה בארץ, הקימה הממשלה ועדה לתכנון מתחמים מועדפים למגורים (ותמ"ל). במסגרת ועדה ארצית זו מקודמות תוכניות בנות אלפי יחידות דיור ברחבי הארץ. כחלק מתוכנית העתקת מחנות צה"ל לנגב, גם מחנה סירקין הממוקם בשטח השיפוט של פתח תקווה, סומן כיעד אסטרטגי לפינוי ותכנון רובע מגורים חדש.

לתוכנית שהופקדה הוגשו מעל 1,000 התנגדויות, בהן גם התנגדות המועצה לשימור אתרים. מחנה סירקין שהוקם עוד בתקופת המנדט הבריטי ושימש לאורך השנים כבסיס של חיל האוויר ויחידות מובחרות, אוצר בתוכו אינספור סיפורים ומורשת צבאית ולאומית שתרמה להקמת המדינה ולשמירה עליה. ההצלחה של התנגדות ניכרה בהוספת שימושים ציבוריים ומסחריים במבנים ההיסטוריים, ושילוב המבנים ההיסטוריים בתכנון בינוי ופיתוח מתוך ראייה של השימור שתספר את סיפור המקום.

סקרים היסטוריים

השנה קודמו ובוצעו 3 סקרים במספר רשויות: מועצה אזורית ברנר, מועצה אזורית חבל מודיעין ועיריית רמלה. הסקרים יועלו בשבועות הקרובים לדיון בוועדת השימור המקומיות על מנת לקדם הכרזה כמבנים היסטוריים שיש לתת עליהם הנחיות שימור במסגרת קידום תב"ע או היתר.

מוזאון גדרה

המוזאון לתולדות גדרה והבילויים, "בית מינץ", נבנה בשנת 1924 על ידי משה ורחל מינץ כמבנה חד קומתי:

המוזאון מהווה חלק מהציר התיירותי של גדרה כהמשכו של רחוב הבילויים ששיפוצו הסתיים זה מכבר. מצב חזיתות המבנה כיום דורש שיפוף מידי. בימים אלו, המועצה לשימור בשיתוף תכנית מורשת ומ.מ גדרה, החלו בעבודות לתכנון שימור החזיתות על מנת להתחיל בעבודות השימור וההצלה כבר בשנה הקרובה.

צריף אבא קובנר – עין החורש

אבא קובנר - חתן פרס ישראל, - לוחם, פרטיזן, סופר, משורר וחבר קיבוץ עין-החורש. היה בין מקימי ארכיון "מורשת" לזכרו של מרדכי אנילביץ, העיד במשפט אייכמן, כתב ספרים רבים, רומנים ובעיקר שירה. בשנת 1972 הקים את בית התפוצות והיה מנהלו הראשון.

בקיבוץ, עבד במקומות רבים וקיבל שעות לכתיבה אותן העביר בצריף מיוחד שהוקצה לו למטרה זאת. הקיבוץ והמועצה האזורית פנו אל המועצה לשימור אתרים על מנת להחיות את פועלו ועשייתו המרובה של אבא קובנר ולהנציח את זכרו בצריף שבו עבד. עקב מצבו הפיזי לא ניתן לשמר את הצריף בשלמותו. על כן המועצה לשימור בשיתוף הגורמים הנוספים מקדמת מדידה ותיעוד של הצריף על מנת שניתן יהיה לשחזרו תוך שימוש באלמנטים מקוריים מהמבנה ההיסטורי.

טגארט נס ציונה

אחת מעשרות מצודות הטגארט שנבנו במיזם יוצא דופן בין השנים 1939 ל-1942, הפזורות בנקודות אסטרטגיות על פני המדינה, היתה מצודת צרפנד אל חארבי על הדרך בין נס ציונה לראשון לציון. מאז קום המדינה היתה בשימוש הצבא, ושימשה כמפקדה של פיקוד העורף. במסגרת פינוי מחנות צה"ל במרכז התפנה גם הטגארט הזה. בשיתוף פעולה בין משרד האדריכלים V5 וחברת שפיר, שרכשה את האתר, לבין המועצה לשימור אתרים, בעידודה של עיריית נס ציונה פיקחה על התכנון והשילוב של המצודה בתכנון העתידי, הגענו לתוכנית פורצת דרך למבנה טגארט שקיבל ייעוד מסחרי אבל נשמר (בינתיים בתכנון) בצורה ששומרת על כבודו וחשיבותו.

תוכנית השימור של תל מונד

הגיעה סוף סוף, אחרי שנים רבות והתנגדויות רבות לישורת האחרונה. הסתיימה שמיעת ההתנגדויות לתוכנית והוחלט לסיים את התיקונים בה להפקדה.

כנסים ופעילות ציבורית

חלק מהפעילות הציבורית והקשר הנמשך והחשוב עם פעילי המחוז מתקיים בכנסים שיוזם המחוז

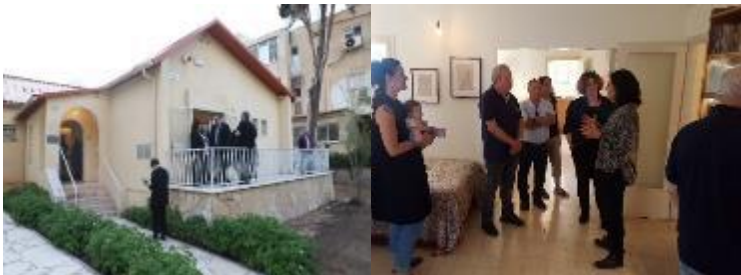
בשיתופי פעולה פוריים עם גורמים שונים במחוז. השנה שיתפנו פעולה עם בית הראשונים בנס ציונה, בכנס "הדגל והסמל", וכנס בתי הכנסת, עם מוזיאון נתניה בכנס בני בנימין ובקרוב בכנס היהלומים, עם המכון הישראלי לארכיאולוגיה אנחנו משתפים פעולה כבר שנים בכנס לוד.

דרך נוספת לשמור על הקשר הוא בכינוסים של הוועדה הציבורית של מחוז מרכז, בראשותו של האדריכל דב אלון.

מחוז תל אביב

פעילות מחוז תל אביב המשיכה להתמקד השנה בקידום טיפול באתרים ומרקמים היסטוריים במרחב העירוני כחלק מראיה כוללת של הליכי התחדשות עירונית ומתוך מטרה להבטיח פתרונות ראויים וישימים לשימור במרכזי הישובים, צוות המחוז פועל תוך יצירת תשתית מקצועית ושיתופי פעולה עם רשויות התכנון המקומיות והמחוזיות, וכן עם נציגי ציבור ותושבים ומסייע להן לקדם תוכניות שימור ברמה הנקודתית והמתחמית.

בת ים

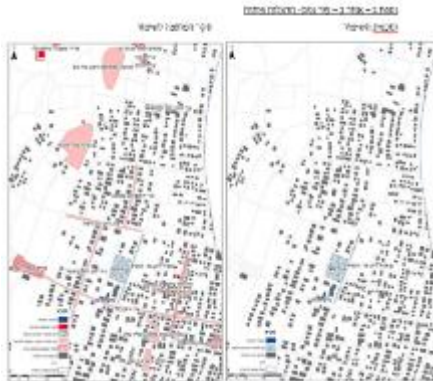

בית הסופר שלום אש – לאחר תהליך שימור ארוך שנים, שכלל שימור ושחזור פריטי הבית המקוריים, סדר וארגון של כתביו המקוריים של הסופר שלום אש, נפתח הבית למבקרים. הייתה זו יוזמה נדירה למדי של רשות מקומית. המועצה לשימור אתרים יחד עם פרויקט מורשת התגייסו לסייעו ותרמו השנה לשימור פריטים היסטוריים במבנה, תיקון הגג ושחזור הגינה וכן מקדמת את שלוט האתר.

בנוסף אנו פועלים לקידום שימור אתרים נוספים בעיר וביניהם מתחם הגפן.

הרצליה

תוכנית שימור בהרצליה - הופקדה בוועדה המחוזית ביולי האחרון, לאחר עבודה משותפת של מספר

שנים עם הרשות המקומית והמחוז תרומתנו הייתה ביצירת צירים ונרטיבים בתוך התוכנית ("ציר ההגנה", "ציר ההתיישבות האמריקאית", "ציר התעופה" וכו') שיצרו ועיבו את המרקמים. בנוסף הוגשה על ידינו התנגדות מקיפה לתוכנית שהופקדה, המבקשת למצות את מלוא הפוטנציאל של שימור המרקמים ברחבי העיר ובמיוחד במערבה. ההתנגדות לוותה בסקר שטח מקיף שהכנו ובמיפוי שהוכן וצורף למסמכים.

במקביל פעלנו להגנה על מבנים ואתרים נקודתיים בהם: **מבנה ברחוב אל-על 6** - מבנה בסגנון הבינלאומי הממוקם על רכס הכורכר ההיסטורי של השכונה ולו נראות רבה ברחוב. המבנה שיועד להריסה ניצל בהתערבותנו והוכנה תוכנית לשימורו עם תוספת בנייה חדשה בעורפו עם הנחיות לשימור הצמחייה בחזית ורכס הכורכר.

הגנה ושימור **בית מבוביץ**, בית הוריה של גולדה מאיר באזור ג'.

שדה התעופה ההיסטורי, חורשת הנ"מ ומגדל המים – מכלול נוסף בו אנו מעורבים למען קידום השימור עם התושבים, וועד ותיקי הרצליה והעירייה הוא הגנה על 'מתחם התעופה העיברי', במסגרת תוכנית ותמ"לית המקודמת באזור.

שדה התעופה בו הוקם חיל האוויר הישראלי; הכנו תיק תיעוד היסטורי (אדריכל נאור מימר) שהציף את חשיבות שימור האתר. אנו פועלים לקידום שימור מגדל המים ששימש כמגדל הפיקוח הראשון, ערכנו סקר הנדסי למבנה ומתכננים להיכנס לעבודות הצלה במהלך 2020. ב-15 בנובמבר 2019 שונה שם השדה לשדה התעופה ע"ש מודי אלון, הטייס הראשון של חיל אוויר שנהרג במקום עם שובו מהקרבות לבלימת הצבא המצרי. בטקס המרגש, שכלל מטס השתתפו צאצאיו, מפקדי חיל האוויר לדורותיהם, אנשי טייסת 101, ראשות העיר והנהלת המועצה לשימור אתרים. בסמוך למגדל המים מוקם פסל שינציח את זכרו וגינה ציבורית, ביוזמת הקרן להנצחתו. שלט מורשת של המועצה הוצב בכניסה לשדה ובו סיפורו של המקום.

חורשת הנ"מ - המיועדת כיום לשימור תודות למאבק של מתנדבי "ותיקים בסביבה" (בראשותה של תמר לירם, חברת חבר הנאמנים של המועצה) - ניטעה בשנים הראשונות להקמת המדינה במטרה להסתיר חמישה מחסני תחמושת של מערך ההגנה האווירית נגד מטוסים (נ"מ). מבני הבטון שימשו את בסיס הנ"מ, ששכן מדרום לשדה התעופה וכיום במבניו שוכן ה"מרכז הבינתחומי הרצליה". החורשה והמבנים מיועדים לשימור ובימים אלה מכינים תוכנית לשימור ופיתוח החורשה וכן מוצב במקום שילוט היסטורי.

רמת גן

תכנית שימור רמת גן - במהלך השנים האחרונות קודמה תוכנית השימור לעיר רמת גן, תוך יצירת מודל מקצועי שראוי להעתיקו לערים נוספות. במסגרת זו נוצר פורום שימור, שהורכב מאנשי המקצוע בעירייה ובלשכת התכנון המחוזית, עורכי תוכנית השימור ומנציגי המועצה לשימור אתרים, שבחנו יחדיו את המתחמים והמבנים במטרה להבטיח תוכנית ישימה ושימור המרקמים ההיסטוריים המרכזיים כולל הצירים הירוקים והגינות על פי תוכנית עיר הגנים של אדריכל ריכארד קאופמן במסגרת תהליכי ההתחדשות העירוניים. התוכנית הופקדה השנה במחוז ונעשית עבודה להטמעתה.

רמת מרפא – אתר לשימור בין החשובים ביותר בעיר, היה זה בית חולים פרטי ליולדות שהוקם בשנת 1934 על ידי הגינקולוג ד"ר ליאו אבאבך. האדריכל הרי לוריא היה מהמובילים התכנון מבני ציבור באותה עת. נבנה בסגנון הבינלאומי ממוקם על גבעה הנמצאת לאורך ציר תחבורה ראשי (כיום ז'בוטינסקי), ששימש בעבר את אנשי המחותרות ותנועת המרי. במשך שנים התנהל מאבק בהובלתנו יחד עם עיריית רמת גן לשימורו של המבנה. לבסוף הופקדה תוכנית שעל פיה המבנה, החצר ומצוק הכורכר ישומרו באופן מלא ויועברו לידי העירייה לשימוש ציבורי, ובצד המגרש יבנה מבנה חדש למגורים. בימים אלה מתנהלים דיונים באשר לאופי הבניה החדשה והקיפה לאור פסיקת בית המשפט והתנגדויות במחוז.

בימים אלה מתנהלים דיונים באשר לאופי הבניה החדשה והקיפה לאור פסיקת בית המשפט והתנגדויות במחוז.

הבית באגם, בפארק הלאומי ברמת גן – המבנה האייקוני שנבנה כבית קפה בלב האגם ביוזמת ראש עיריית רמת גן קריניצי, היה לאחד מסמליה של העיר ועוגן לשימור. במסגרת הערכות עיריית רמת גן לחגיגות 100 שנה לעיר, הוחלט לפעול לשימורו והשמשתו המחודשת לציבור. לדאבונו, יזמה החברה הכלכלית מהלך המאיים להרוס המבנה, מבלי שוועדת השימור המקומית והועדה המחוזית אישרו את המהלך. אנו פועלים בכל דרך ציבורית שניתן כדי להבטיח שימורו המהיר והראוי והשבתו לציבור.

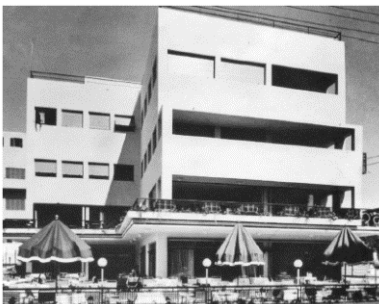
מקדולנד 18, רמת גן - מבנה היסטורי שיועד לשימור הנמצא בשכונת תל בנימין. המבנה תוכנן על ידי אדרי' בנימין צילנב והוקם בשנת 1950 בסגנון "רומנטי-פרברי" שהיה האופייני לרמת גן וזהו אחד הפרטים האחרונים ששרדו. הבית גם מהווה זיכרון פיזי כמעט יחידי למייסד השכונה, יצחק לייב גולדברג ("הנדיב הלא ידוע"). למתחם תוכנית מאושרת המיועדת את המבנה ההיסטורי להריסה ובנייה מבנה בן 12 קומות במקומו. הגשנו התנגדות שעיקרה: הפקדת תוכנית חדשה פותחת את הדיון התכנוני באופן כללי וגם לנושא השימור.

טרמינל הנוסעים בנמל יפו – נמשך המאבק להצלת טרמינל הנוסעים בנמל יפו, המוכר בשם "בית המכס הצפוני", והשמשתו לטובת הציבור. הצורך התחזק עם חקיקתו של 'חוק העלייה' על ידי ממשלת ישראל וההכרה בחשיבות סיפור מורשת העלייה לדורותיה בנקודת הנחיתה ההיסטורית. ברחבי העולם מוקמים עוד ועוד מוזיאונים ומרכזי מורשת העוסקים בנושאי ההגירה, המפורסם שבהם "אליס איילנד". העברנו המאבק לרמה הבינלאומית במטרה לגייס חוות דעת מקצועיות נוספות. נכתבו והופקו עשרות פרסומים וכתבות בארץ ובעיתונות הבינלאומית, הכנו תוכניות אלטרנטיביות קיימנו עשרות סיורים עם אנשי מקצוע ומקבלי החלטות.

נחלת בנימין 13 - אחד מהאייקונים האקלקטיים של תל אביב, מבנה בן 3 קומות, שיועד לשימור מחמיר. הבית נבנה בשנת 1925 ומוכר בשם "בית הגמלים" על שם אריחי הקרמיקה מתוצרת בצלאל ועליהם מצוירים בין היתר גמלים. למרות מעמדו החשוב קידמה מחלקת השימור העירונית תוכנית המתירה תוספת של זכויות בנייה. התנגדנו בכל תוקף לתוכנית זו יחד עם חברים במועצת העיר.

פינסקר 4, קפה נגה – המבנה בסגנון הבינלאומי בו שכן "קפה נגה" המיתולוגי, הוקם בשנת 1934 על ידי זאב ונגרמן ע"פ התכנון של האדריכלים יוסף נויפלד ויעקב ירוסט. המבנה הוכרז כבעל מגבלות שימור מחמירות. לאחרונה הוגשה תוכנית לשימור תוך מתן תוספות בנייה שמשמעותן בין השאר, חפירה תת קרקעית ופגיעה בצמחייה. אנו סברנו כי יש לבחון מחדש את אישור התוכנית המוצעת ושיובטח שימור מלא של המבנה עם דגש מיוחד על שימור פנים המבנה והבטחת המשך השימוש במקום כבית קפה וחידוש הגינה ההיסטורית.

רחוב דה פיג'טו – הרחוב המסחרי הראשון שהוקם ביוזמת ומימון צבי סטרכילביץ עבור הסוחרים היהודים שנאלצו לעזוב את יפו, בעקבות מאורעות 1929. המתחם נותר כמכלול שלם של מבנים בסגנון הבינלאומי וחשוב לשמרם ככאלה. עיריית תל אביב מקדמת בשיתוף פעולה עם המועצה את שימורו והתחדשותו של הרחוב. בימים אלה עורכים מחקר היסטורי.

שימור מתחם רשות השידור, שרונה והקמת מוזיאון השידור הציבורי – בשוליה הדרום מערביים של שרונה נמצא מתחם חוות ליפמן הגרמני, שבמשך שנים היוותה מרכז אולפני הרדיו של "קול ישראל". המקום היה מיועד להריסה אך בעקבות לחץ ציבורי ביוזמת המועצה לשימור אתרים שגם ערכה תיעוד למתחם, ובעזרת יוצאי רשות השידור ברשותו של יואב גינאי והשר אופיר אקוניס התגייסה המדינה באמצעות משרד מורשת ולשכת העיתונות הממשלתית להקים במקום את מוזיאון השידור הציבורי. בימים אלה נערכים לקידום מרכז למתכננים. במתחם שיפצה המועצה את המנוע ההיסטורי של הבאר ש'התחבא' מתחת לאולפנים.

העברת מרכז המבקרים בשרונה לעיר עולם – אחרי תקופת הרצה ועל פי ההסכם, החזירה המועצה לשימור את ניהול מרכז המבקרים שרונה לידי העירייה. אנו עובדים בשיתוף פעולה מלא ובמקום פועל גם מרכז מידע בו מפרסמים על פי בקשותינו מוצרים ופרסומים של אתרי המועצה.

גבעתיים

בית שניידרמן, בין הבודדים שנותרו מ-22 הבתים הראשונים של שכונת בורוכוב. הבית נתרם לעיריית גבעתיים בשנת 1969 על ידי ילדיהם של בעלי הבית דוד ומלכה שניידרמן, לאחר פטירת הוריהם. בבית פועל המכון האומנותי לפיסול וקרמיקה. המועצה לשימור אתרים והעירייה שיפצו ביחד את האתר והשיבו את המרפסת והפתחים המקוריים. שוחזרו גם עיטורי הקירות. את הפרויקט ניהלה המחלקה הפיזית של המועצה בראשותו של ארנון חפץ.

קק"ל 2-4 – המתחם מונה חמישה מבנים היסטוריים, צימודי קרקע אשר מבטאים את ראשית ההתיישבות בשכונת בורוכוב והתפתחות העיר גבעתיים. כל המבנים נבנו במחצית הראשונה של המאה ה-20, בחלקם על ידי מייסדי השכונה. קודמה תוכנית להריסת המבנים במתחם, ביניהם שני בתי ראשונים. בפברואר 2019 המועצה לשימור אתרים הגישה את התנגדותה ובספטמבר 2019 התקבלה החלטת הוועדה המחוזית: "התוכנית במתכונת אשר הוגשה ללשכת התכנון אינה תואמת את עקרונות תוכנית המתאר המתגבשת בעיר לפינוי בינוי. אשר על כן, המלצתנו היא למשוך את התוכנית."

מקווה ישראל

בחודשים האחרונים התחדשה העבודה בוועדה המחוזית תל אביב על תוכנית המתאר המפורטת למתחם מקווה ישראל. המועצה לשימור אתרים שותפה לדיונים ולוועדות ההיגוי שנערכו. מתבצעת עבודה משותפת אל מול מחלקת תכנון ואל מול יועץ השימור של המחוז במטרה לשלב את ערכי השימור במסמכי התוכנית. כמו כן מקדמת המועצה לשימור אתרים חלופה תכנונית מול המחוז מתוך ההבנה כי הפיתוח נחוץ, אולם תוך שימור מלא של ערכי המקום.

אירועים

השקת הספר "יפו הבלתי ידוע" – בדצמבר 2019 התקיים אירוע השקת ספר על יפו שערך אלי שילר ז"ל ומוקדש למחקרו של שמואל גילר. האירוע התקיים בבית עמנואל במושבה האמריקאית. מרצים אורחים: פרופ' תמיר גורן, ד"ר אור אלכסנדרוביץ ושמואל גילר.

הצדעה לאדריכל יהודה מגידוביץ במלאת 100 להגעתו ארצה באוניה "רוסלאן". טקס הסרת הלוט מעמוד המנציח את פועלו של האדריכל יהודה מגידוביץ התקיים ביולי 2019 ברחוב נחלת בנימין.

המאבק להצלת מתחם הרכב

עיריית ירושלים אישרה בהיתר הריסת 4 מבנים היסטוריים במתחם הרכב שנבנה בשנות העשרים והשלשים של המאה ה-20 ובמשך עשרות שנים היווה את הכניסה ההיסטורית לירושלים. לבתים ערך אדריכלי ואסתטי רב לירושלים. מצבם הפיזי מניח את הדעת והיכולת לשמרם קיימת. ייחודיות נוספת של המתחם נובעת מהיותו חלק אינטגרלי של המרחב סביבו, המהווה זיכרון היסטורי של דרך יפו ההיסטורית המקבלת את הנכנס בשערי העיר בבנייה אופיינית לעיר שלא ניתן למצוא כמותה בימינו אלה, ולכן החשיבות של שילוב ישן בחדש. מעמד זה מקנה למבנים אלה ערכי שימור מהמעלה הראשונה כחלק מסיפורה של העיר.

הוגש ערר נגד הריסת המבנים כולל הכנת פרוגרמת שימושים וחוות דעת של מומחה תחבורה מפורטוגל.

ב-24 במאי 2018 ועדת הערר של הוועדה המחוזית ביטלה את היתר ההריסה. עיריית ירושלים ורשות מקרקעי ישראל הכינו תב"ע חדשה 462176, שמטרתה הריסת 9 המבנים לשימור. וב-5 המבנים לשימור הנותרים להשאיר רק את החזיתות (פסדיזים). ב-20 ינואר 2019 התוכנית הוצגה בפני חברי וועדת שימור מס' 1 אשר דחו אותה. אולם תוכנית זו אושרה בוועדה המקומית, ובוועדה המחוזית. בהתאם לכן המועצה לשימור אתרים מגישה התנגדות ונערכת למאבק ארוך לביטול הריסת המבנים.

גן דניאל

מהנדס העיר ירושלים מקדם תוכנית להריסה ובנייה מחדש של גן דניאל ההיסטורי במרכז העיר, שהוקם לפני 130 שנה. אתר גן דניאל אוסקר נמצא ברשימות השימור בתוכנית אב 1968.

לאחר הכיבוש הבריטי של העיר, והקמת מועצת העיר המודרנית, החליטו השלטונות המוניציפליים הבריטיים להעביר את העירייה ממקום מושבה לאתר חדש, והחלו בהקמת בנייני השלטון בעיר בסמוך לגן וסביבו (בניין עיריית ירושלים ההיסטורי, בניין בנק לאומי, בניין הדואר המרכזי). במסגרת בנייה ממשדית זו, שונה עיצוב הגן ונבנה מחדש

בסגנון הבינלאומי ובסגנון אר דקו. הגן המחודש תוכנן על ידי האדריכל קליפורד הולדיי. לאחר מלחמת העצמאות נותרו הגן ובניין העירייה שלידו בצידה המערבי (הישראלי) של ירושלים המחולקת, סמוך מאוד לקו העירוני. ראש עיריית ירושלים באותה עת היה דניאל אוסטר, ובהמשך שונה שם הגן מ"גן העיר" ל"גן דניאל" על שמו.

בשל חשיבות השימור פנתה המועצה לשימור אתרים בחודש יולי 2019 לקיום דיון בוועדת השימור.

גדר ושער רחוב יפו 103

ברחוב יפו 105, בחזית הפונה לרכבת הקלה נהרסו במאי 2018 מדרגות, גדר ושער היסטוריים. הגדר נהרסה בהנחיית אדריכל וזאת בניגוד לחוק ולתוכנית השימור במקום. נושא הריסת הגדר נבדק על ידי מבקר המדינה בדו"ח שפורסם בספטמבר 2019. המועצה לשימור הכינה תוכנית לשחזור השער וחלקי החומה על ידי אדר' מיכה רובינשטיין. נושא שחזור השער והגדר יטופל מול העירייה.

מתחם שנלר ליווי השיקום

מתחם בית היתומים הסורי ע"ש שנלר פונה על ידי הצבא ומאז עומד בשיממונו. שישה מבנים מתוך השמונה שהוכרזו לשימור מלא הולכים ומתדרדרים. בבניין המרכזי במתחם בית היתומים הסורי - שנלר יוקם מוזאון קהילות ישראל, שיציג תערוכה רבת היקף של מוצגים נדירים וייחודיים מההיסטוריה היהודית ומסורת ישראל.

המאבק על הצריף מעברת תלפיות

מאמץ להציל את השריד האחרון שנותר ממעברת תלפיות. מעברת תלפיות קלטה בשנותיה הראשונות של המדינה עולים חדשים רבים. פורקה בשנות ה-60. המועצה לשימור אתרים דורשת מעיריית ירושלים להכריז על הצריף לשימור מלא בטרם ייהרס, כדוגמת הצריפים בקרית יובל שנהרסו על ידי בעל המתחם מספר ימים לפני שהעירייה הספיקה לדון בנושא הרס המבנים ההיסטוריים.

מוזיאון הטבע

וילה ד'קאן נבנתה בסוף המאה ה-19 על ידי לוארוס פאול מרגיאן - איש עסקים ארמני אמיד, כבית קיץ מפואר מחוץ לעיר, נטע סביבו גן ענק. הגן הוקף בגדר גבוהה ושני שערים גדולים, האחד מדרום והשני ממערב. בשנת 1962 הפכה הוילה למשכן למוזיאון הטבע. הבית מוגדר לשימור מחמיר בתוכנית "המונומנטים" של ירושלים. לפני כשנה יזמה הקרן לירושלים בשיתוף עיריית ירושלים הקמת קונסרבטוריון בגובה 4 קומות בשטח החנייה הסמוך למוזיאון מכיוון רחוב המגיד. לתוכנית הוגשה התנגדות בשם המועצה, שהתקבלה בתחילת 2019.

הקמת רכבל מתחנת הרכבת ההיסטורית לכותל המערבי

המועצה לשימור אתרי מורשת הגישה ב-2019 התנגדות להקמת רכבל מתחנת הרכבת ההיסטורית לכותל המערבי עם אופציה עתידית להארכתו עד הר הזיתים. התוכנית מציעה פתרון תחבורתי עם חלופות שונות למיקום התחנות והנראות שלו בסביבת אגן העיר העתיקה. אולם כל ההתנגדויות שהוגשו נדחו. כרגע הוגש ערר לבית המשפט העליון על ידי מספר גופים.

דו"ח מבקר המדינה על השימור בעיריית ירושלים

בחודשים פברואר-נובמבר 2018 עשה משרד מבקר המדינה ביקורת בנושא שימור מבנים ואתרים בירושלים. הביקורת נעשתה בעיריית ירושלים - באגף תכנון עיר, באגף רישוי ופיקוח ובמחלקה לשימור מבנים ואתרים היסטוריים, בוועדה המקומית לתכנון ובנייה ירושלים ובוועדת השימור הסטטוטורית לשימור אתרים. על אף התרומה הפוטנציאלית הרבה של שימור המבנים בירושלים, בפועל ניכר כי השימור אינו מקבל את המקום הראוי לו בירושלים.

כפר התימנים בסילוואן בית הכנסת

המועצה ביצעה פעולות הצלה ושימור במבנה בית הכנסת בכפר התימנים, או בשם הנוסף כפר השילוח, היא שכונה יהודית בירושלים, בתוך שכונת סילוואן, בה התגוררו עולי תימן בין סוף המאה ה-19 ועד למאורעות 1936-1939.

פסטיבל בתים מבפנים 2019

במסגרת הפסטיבל התקיימו 6 סיורים במתחם שנלר. השתתפו מאות מבקרים.

טיפול במבנים בודדים לשימור

טיפול במבנים בודדים לשימור בשכונת ההיסטוריות כגון: שכונת הבוכרים, בית הכרם, נחלאות, טלביה, בקעה, רחביה ועוד.

וועדת שימור

וועדת השימור העירונית מתכנסת אחת לשבועיים. עד כה התקיימו כ- 242 ישיבות בנושאי שימור מבנים בירושלים.

שילוט

השילוט ההיסטורי שם לו למטרה לספר את מורשת העיר המוצגת בבתיים בעלי ערכים אדריכליים והיסטוריים.

בדצמבר 2019 נחתם הסכם עם הרשות לפיתוח ירושלים (הרל"י) לביצוע כ- 300 שלטים ברחבי ירושלים, על ידי המועצה לשימור אתרים.

מרכז מבקרים בחצר סרגיי

המועצה נתבקשה על ידי האגודה הקיסרית הפרובוסלבית הפלסטינית להקים בחצר סרגיי מרכז מבקרים.

ערב עיון אתרי מורשת בגוש עציון

התקיים במתנ"ס גוש עציון בנובמבר 2019 בהשתתפות מאות משתתפים.

ערב לזכרו של זאב וילנאי

אירוע שהפך למסורת מזה 22 שנה. השנה התקיים האירוע בבית לוי אשכול.

מועצה אזורית מטה יהודה

סיום סקר רשימות השימור ביישובים ומחוז ליישובים שהוטמע במערכות התכנון, לקראת אישור בוועדת השימור של המועצה. בימים אלו מקבלים הישובים את הסקר.

חוות שער הגיא

בחוה נבנו 5 מבני מגורים לעובדי המשאבה. בשנות ה-60 של המאה הקודמת אכלסו את המקום והוקמה במקום חוות גידול כלבים כנענים ופנסיון לכלבים. רשות מקרקעי ישראל פנתה לבית המשפט לפנות את המשפחות שאישר להפנותם עד מאי 2018. המועצה לשימור אתרים והמועצה האזורית מתנגדות להריסת המבנים שהוכרזו לשימור לאחרונה ומבקשות מרשות מקרקעי ישראל להשמיש את המקום כחוות לימוד.

בית החולים איתנים

בשנת 1942 נוסד המקום בשם "דיר עמר" כבית ספר חקלאי וחוה חקלאית ליתומים ערבים ממאורעות המרד הערבי הגדול. בית החולים הוקם בשנת 1950 לטיפול בחולי שחפת, עם מחלקות למבוגרים ולילדים, ונחנך ב-1952. בסוף שנות ה-50 הפך לבית חולים פסיכיאטרי. בסקר השימור של יישובי מועצה אזורית מטה יהודה אשר נערך בשנת 2012 על ידי אדריכל שימור אבנר אופק והמועצה לשימור אתרים, הוגדר כל בית החולים איתנים לשימור

לפני כחצי שנה נודע על תוכנית שמשדד הבריאות מקדם לבניית אגף חדש בבית החולים. הנושא נבדק ונמצא בכוונתו של מכין התוכנית להרוס מבנה מנדטורי. בעקבות כך דיווחנו למועצה האזורית ולמשדד הבריאות שלא ניתן לקדם את התוכנית עד שיכינו תיק תיעוד למקום וימנו אדריכל שימור שילווה את התכנון החדש לשילוב המבנה המנדטורי במבנה החדש.

נתיב הל"ה - צריף הראשונים

שומר ונחנך בחודש אוגוסט 2019 הוא עדות היסטורית חשובה לפרק משמעותי בהיסטוריה של הבנייה בתנועה הקיבוצית ובארץ ישראל ככלל.

בית הכנסת הישן במושב גפן

מבנה בית הכנסת הישן הוכרז לשימור בסקר ליישובי מטה יהודה, המקום ננטש לפני כ-10 שנים עם הקמת בית כנסת חדש במרכז הישוב, המועצה לשימור מכינה תיק תיעוד וסקר הנדסי למבנה על מנת להכשירו למועדון הגיל השלישי.

מועצה אזורית גוש עציון

משואות יצחק ההיסטורית

במסגרת תוכנית של המועצה האזורית גוש עציון ליישוב מחדש של הנקודה במשואות יצחק הישנה הוחלט להכין נספח שימור היסטורי המתעד את התהליכים השונים שהביאו להקמת הקיבוץ בהרי גוש עציון בשנת תש"ה. המועצה לשימור אתרים הכינה פרוגרמה והמלצות לנספח השימור לתוכנית שיקום שרדי הגרעין ההיסטורי שיהוו בסיס לתכנון העתידי המשלב תיירות ופנאי עם תוכניות הבנייה והפיתוח.

מועצה אזורית מגילות

הקמת אתר מבקרים סמוך לבית הערבה ההיסטורית שנהרסה ב-1948 על ידי הירדנים ונמצאת בסמוך לגשר עבדאללה. המועצה לשימור בשיתוף עמותת "צבא ההגנה לטבע" והמועצה אזורית מגילות מכינות הקמת מצפור באתר בית הקברות ההיסטורי שיכלול שביל נגיש, שלט מורשת ומגרש חנייה. כמו כן קיימת תוכנית להקמת אתר ביקור בסמוך לגשר עבדאללה וגאון הירדן, שיכלול שבילים, ספסלים שילוט ועוד.

מועצה מקומית מבשרת ציון

שיקום בורות הסיד

כבשני סיד נבנו על ידי חברת אבן וסיד בשנת 1935 בעקבות החרם הערבי על אבנים וסיד. בכבשנים שרפו אבני גיר שנחצבו במחצבה ויצרו סיד למטרות שונות. כבשנים אלה נועדו לשיקום ושימור על ידי רשות מקרקעי ישראל / או הזמים בהתאם לתוכנית שהוכנה על ידי המועצה לשימור אתרים.

מועצה מקומית אבו גוש - משטרת אבו גוש

ממוקם בשיפוליו המערביים של הכפר ההיסטורי אבו גוש, צמוד לדרך ירושלים-יפו ההיסטורית. תחילתו של המבנה כתחנת המשטרה של הכפר שנבנתה בשנת 1926. בשנת 1941 במסגרת חיזוק

המשטרה הבריטית בארץ, הוקמו 55 מצודות ומתוכם תחנת המשטרה של אבו גוש אשר הורחבה למבנה הטיגארט שאנו מכירים היום. רשות מקרקעי ישראל הכינה תוכנית בניין עיר על ידי אדריכל אבי בן גור להקמת מלון במבנה המשטרה והווילה לשימור. במסגרת ההכנות לאישור התוכנית בוועדה המחוזית אושר הקצאת שטח של 250 מ"ר לטובת הקמת מרכז מבקרים ומורשת

בנושא מורשת כפר אבו גוש, הדרכים לירושלים, מלחמות ישראל ומח"ל. במהלך לקידום הפרויקט, קיים שיתוף פעולה עם המועצה המקומית אבו גוש, צוות מטעם הוועד המנהל של המועצה לשימור אתרים בראשות יצחק רוגוב ואלוף (במיל) מתן וילנאי ופעילים: יוסי פלדמן ואריאל יהודאי.

פרויקט משימות תכנון לשנת 2019 על ידי אדר' מיכה רובינשטיין, מחוז ירושלים

- העתקת מגדל תצפית בבית הנסן לעמק הצבאים
- בית החולים איתנים, ליווי תוכנית השימור
- פרויקט שילוט ירושלים
- קיר בסכנה, ליווי הנדסי, ביד יצחק בן צבי
- תכנון שחזור שער וגדר היסטוריים ברחוב יפו 103
- סקר עמק הארזים, עם טור סיני ובית טולמא
- תכנון פרגולה, באתר הלאומי הר הרצל
- תכנון, אתר גשר עבדאללה ואתר זיכרון קיבוץ בית הערבה
- מתחם שנלר, ליווי ובקרה הבניין הראשי

באר אנטיליה כפר כאבול
גמר עבודת שימור ושחזור הבאר,
בשבועיים הקרובים הרכבת גלגל
האנטיליה וגדר הבטיחות

בית הספר המנדטורי בזמר
תכנון ותחילת ביצוע

בית שוגן כפר כמא
תכנון וביצוע שלב א' שיקום המבנה

בית שאמי כפר כמא
עבודת שימור ושיקום

פרויקטיים בדרגות טיפול ראשוניות שונות להמשך פיתוח:

- נצרת, בניין הסראיה:
- נצרת, בניין שנלר:
- מצודת שפרעם:
- בית הכנסת שפרעם:
- המעיין הישן מגידל שמש:
- בית הספר הישן עין מאהל:
- מסגד אבו אל עון גילגוליה:
- בייס המוסיקאלי קלנסואה:
- בית שוגן כפר כמא:
- בית אבו טריף ג'וליס:
- בית הספר הישן בית זרזיר:
- בית המושל מעלות תרשיחא:
- גרעין הכפר אבו ג'וש:
- בית אוליפנט - דלית אל כרמל:
- תכנון מפורט ושימור
- תכנית שימור
- תכנון הנדסי לחומה והצלה
- שימור פיזי
- מדידה, תכנון הנדסי והצלה
- מדידה, תכנון מפורט וביצוע
- מדידה, תכנית עבודה והצלה
- שימור פיזי
- המשך טיפול במבנה וביצוע הצלה
- מדידה סקר ותכנון הנדסי
- הצלה שלב ב
- סקר, תכנון הנדסי ומדידה
- שימור פיזי

סקרים היסטוריים:

- מחוז צפון: סקר שימור מבנים היסטוריים. גייסנו לפעולה זו 200,000 ₪
- מחוז מרכז ודרום: השלמת ביצוע סקר שימור ארצי בעתיד.

פרסומים:

”אבן הפינה” – בטאון שימור בערבית בשיתוף עם רשות העתיקות.

סטטוטוריקה ומאבקים:

- **כפר טורעאן, מבנה מנדטורי (בית מגורים):** ניסיון של הרשות המקומית להרוס את המבנה ההיסטורי לצורך הרחבת כבישים בתוך הכפר. בשיתוף פעולה בין המועצה לשימור אתרים והוועדה המקומית לתכנון ובניה גליל מזרחי הצלחנו לעצור את ההריסה.
- **סכנין, מבנה היסטורי (בית מגורים):** ניסיון של הבעלים להרוס את המבנה על מנת לבנות מבנה מודרני רב קומות. בשיתוף עם רשות העתיקות ועיריית סכנין הצלחנו לעצור את ההריסה עד למתן פתרון חלופי על ידי העירייה.
- **יפיע, היתר להריסת מבנה היסטורי (בית מגורים):** המבנה נהרס
- **משהד, היתר להריסת מבנה היסטורי (בית מגורים):** המבנה נהרס
- **כסרא-סמיע, מבנה היסטורי בכפר:** למרות ניסיון שלנו למנוע הריסת המבנה על ידי הרשות המקומית, המבנה נהרס. יחד עם זאת נמשך השיח שלנו מול הרשות המקומית על הגרעין ההיסטורי של הכפר והתחייבות ראש המועצה על עצירת ההרס בגלעין הכפר ושיתוף עם המועצה לשימור אתרים.
- **שפרעם, מבנה היסטורי בעיר:** בנית קומה שנייה מודרנית ללא היתר ופגיעה בחזית של המבנה, עצרנו את העבודות בשיתוף רשות העתיקות.
- **בית ג'אן מבנה היסטורי (בית מגורים):** הרשות המקומית מתכוונת להרוס את המבנה לצורך הרחבת כבישים, אנחנו במאבק מול הרשות המקומית למנוע את ההרס.
- **כפר עכברה הישנה (צפת) מבנה היסטורי:** צו הריסה למבנה היסטורי, התנגדות שלנו מול מחלקת פיקוח של רשות מקרקעי ישראל הצלחנו לעצור את ההריסה.

תיקי תיעוד

- נצרת, מבנה אל סראייה
- כפר כמא, בית שוגן

וועדה ציבורית:

חברים בה אקדמאיים, אדריכלים ואנשי ציבור, בראשות פרופ' מוסטפא עבאסי, ממכלת תל חי.

חינוך:

”תכנית אמץ אתר”

- **דיר חנא, בית ספר חט”ב**
- **שפרעם, בית ספר יסודי**
- **רמלה, בית ספר ממלכתי**
- **מגדל שמס-מרום גולן (שני בתי ספר דרוזי/ יהודי), בית ספר חט”ב**
- **כפר מנדא, בית ספר יסודי**
- **לוד, בית ספר יסודי**

קיבוץ ארז, הפרוז'קטור 1949

"מישהו מהחברים אמר שראה על יד הכפר ברברה (היום-מבקיעים) עמוד חשמל ששרד בודד מקו המתח הגבוה שמתחו הבריטים לעזה, ופורק על ידי הערבים. זה נתן את הרעיון לאמץ את ה"יתוס", ולהתקין עליו את הפרוז'קטור. ואכן, באחד מערבי השבתות, לאחר ארוחת הערב, כשכולם בבגדי שבת, בחשכת הלילה, כדי שלא יראו אותנו... העמוד נחתך ונפל כפי שתוכנן, ואז העמסנו את העמוד על משאית ה"מק" הגדולה שהייתה לנו". המגדל עבר פעולות שימור על ידי המועצה לשימור אתרים.

המגדל אחר השימור והשיקום

המגדל לפני השימור והשיקום

ירוחם, באר הגר

באר עתיקה שעל פי מסורת מקומית, לצדה נחה הגר כאשר תעתה במדבר. בעת מבצע "עובדה" במלחמת העצמאות, מרס 1949, שימשה הבאר נקודת התכנסות לכוחות חטיבת "גולני" בדרכם לכיבוש הנגב הדרומי ואילת. הבאר ממוקמת כיום בפארק ירוחם ועברה פעולות שימור והתקנת סורגים על ידי המועצה לשימור אתרים..

באר הגר אחר השימור והשיקום

באר הגר בעת העבודה

קיבוץ גל און, משוריין הסנדוויץ' "בובלה"

משוריין סנדוויץ' (רווח של 25 מ"מ בין שני לוחות פלדה אשר הכיל עץ או חצץ), נבנה במסגריית הקיבוץ לטובת ליווי שיירות. נבנה על בסיס משאית בריטית וכלל חרכי ירי ולוחות לירי בגג. גויס בשנת 1948 לחטיבת גבעתי והשתתף בקרבות יפו, בקרבות על משטרת עיראק - סואדן (מצודת יואב) ובפינוי פצועים לאחר הקרב, לבאר טוביה.

המשוריין עבר טיפול שימורי במתכת, נצבע מחדש והוחזר לבמה בה הוצב מזה שנים.

"בובלה" אחרי השימור והשיקום

"בובלה" לפני השימור והשיקום

"בובלה" במלחמת העצמאות

קיבוץ חצרים, צריף ראשונים

המיצג "מעץ בודד לגן פורח" בצריף בקיבוץ חצרים, ששומר על ידי אגף "מורשת" במשרד ירושלים ומורשת, מוא"ז בני שמעון, קיבוץ חצרים והמועצה לשימור אתרים, מביא בצורה מיוחדת את סיפורו של הקיבוץ מימי העליה לקרקע ועד שגשוגו כיום.

הצריף אחר שימור ושיקום

פנים הצריף ששומר

קיבוץ להב, מגדל גרעיניים (סילו)

מגדל הגרעיניים (הסילו), שימש לאחסנת גרעינים נעזב בסוף שנות ה-70 למאה הקודמת. במהלך השנים צמחה שכונת מגורים כשהמגדל בטבורה.

במגדל נערכו עבודות הצלה, אשר כללו חיזוק וטיפול בבטון, הסרת תוספות מאוחרות והדגשת המיכון שהיה מחובר למגדל.

הקיבוץ ביצע עבודות פיתוח ותאורה סביב ולטובת השכונה.

מגדל הסילו אחר השימור והשיקום

מושב תפרח, צריף מאפיית המצות

הצריף נבנה בתחילת שנות ה-50 ושימש בראשונה כגן ילדים. בתחילת שנות ה-70 נבנתה תוספת ששימשה למאפיית מצות לקראת חג הפסח. פעלה עד לאמצע שנות ה-70 למאה הקודמת. לאחר מכן פעל כמכון לריפוי ועיסוק לילדים וננטש בשנות ה-80 למאה הקודמת. הצריף שומר ושוקם, וכן שוקמה מאפיית המצות על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת, מועצה אזורית מרחבים ואגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת.

מאפיית המצות אחר שימור ושיקום

מבנה הצריף אחר השימור והשיקום

מבנה הצריף לפני השימור והשיקום

חוות הנוער באר אורה, "כיכר נח"

בסיס הגדנ"ע הוקם על ידי עקיבא עצמון, מפקד הגדנ"ע השני ב-1950. רב-סרן נח וולפובסקי, "סבא נח", היה אחראי על הנוי בחווה. כיכר מרכזית בחווה נקראה על שמו של "סבא נח". ב-1990, ניטשה חוות באר אורה ובשנת 2011, נהרסה עד יסוד על ידי רשות מקרקעי ישראל.

עבודות הצלה שימור ושיחזור נערכו בכיכר נח, על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת ואגף "מורשת" במשרד ירושלים ומורשת..

הכיכר אחר השיקום

הכיכר אחר ההרס

קיבוץ עלומים, מבני ההיאחזות חצר ראשונים (בעבודה)

קיבוץ עלומים עלה על הקרקע בשנת 1966, במטרה לחדש את גוש ההתיישבות של הקיבוץ הדתי, שכלל את כפר דרום ובארות יצחק שחרבו במהלך מלחמת העצמאות.

במסגרת חגיגות היובל של הקיבוץ, הוחלט לשמר את חצר הראשונים בה החל הקיבוץ את צעדיו הראשונים. מבני הפריקסט של חצר הראשונים מקבלים טיפול שימורי בימים אלה, על ידי המועצה לשימור אתרים, המועצה האזורית בני שמעון, אגף "מורשת" ומשרד התיירות.

מבנה ה"פריקסט" לפני השימור

תחילת שימור ושימור המבנים

קיבוץ סעד, מעוז מול עזה, בית בטחון (בעבודה)

האתר מספר את סיפור המאבק על האזור בדגש על סיפור ההתיישבות של 3 הקיבוצים הדתיים בנגב: בארות יצחק הישנה, עלומים וסעד, במלחמת העצמאות ואחריה. עבודות הצלה מתבצעות בימים אלו באתר. על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת ואגף "מורשת" במשרד ירושלים ומורשת.

כל המיצגים פורקו והוסרו כעת, כאשר הכוונה לתכנון אוצרות חדשה לאתר.

תחילת העבודה על מבנה בית הביטחון

נחל לכיש, גשר הקשתות (בעבודה)

עקב הצפות חוזרות ונשנות בנחל לכיש (מול היישוב שפיר) נבנה, בשנות ה-80 למאה הקודמת, גשר במקביל לגשר ההיסטורי המנדטורי (1938), שלא היה עוד בשימוש. כעת עובר הגשר עבודות הצלה מטעם המועצה לשימור אתרים ואגף "מורשת".

הגשר אחר שיקם הנחל

הגשר בשיטפון

קיבוץ רוחמה, באר ראשונים - דוגמה לביצוע שדרוג

אתר באר ראשונים ברוחמה, שוקם ושומר לפני מספר שנים על ידי המועצה לשימור אתרים. במסגרת שדרוג אתרים הוקמה סככת צל למבקרי האתר.

הסככה אחר התקנתה

הסככה בעת התקנתה

נאמנגב

"נאמנגב", ביטאון אינטרנטי לכלל נאמני המחוז המופק כ-4 גיליונות בשנה. לביטאון כותבים קבועים ומזדמנים ובו מופיעות כתבות על נושאי מורשת שונים בדגש על אזור הדרום.

ועדת דרום

במחוז הדרומי קיימת ועדה מרחבית ציבורית לשימור, מתוך נאמני השימור במחוז. יו"ר הועדה ד"ר אבי ששון. כחמש פגישות מתקיימות בשנה, כל פגישה באתר מורשת שונה. נערכים כשני סיורים לנאמנים במחוז. ב-2019, נערך סיור מודרך במגזר הבדואי בנגב.

סיור מודרך שני נערך באזור הערבה הצפונית, להכרת אתרי המורשת באזור:

ועדת משנה ציבורית לשימור פועלת לעיר **באר שבע**. חברה נמנים על נאמני השימור במחוז. חברים בה אדריכלים, מהנדסים ותיקי עירייה, ותיקי רשויות (רשות העתיקות, רשות מקרקעי ישראל רשות הטבע והגנים) ותיקי העיר. יו"ר הועדה פרופ' יהודה גרדוס.

באשקלון, הוקמה לאחרונה ועדה משנה ציבורית לשימור. חברה נמנים על מהנדסים, חברי מועצת העיר לשעבר, מורים, מנהלי חברות לשעבר ותיקי העיר. חברי הועדה מתנדבים גם בגן הלאומי אשקלון. יו"ר הועדה בנצי כהן.

חקר הגפן האשקלונית

בעיר אשקלון מסורת ארוכת שנים של תכנית אמץ אתר, בשיתוף מחלקת החינוך של המועצה לשימור אתרים ונאמני השימור ד"ר אבי ששון וגד סובול. במסגרת זו מתקיים מיזם חינוכי ומחקרי ליד באר עתיקה, בה הותקנה מערכת שאיבה היסטורית מטיפוס "מישור משופע", יוחדה חלקה בה ניטעה צמחייה בעלת אפיון אשקלוני – היסטורי: תמר, רימון, תאנה, שקד, זית, תות, חרוב, פיקוס שקמה, ערף דביק (גפנן המדבר) ושיזף וגם צמחים שהיו מענפי הכלכלה החשובים באשקלון העתיקה: שיחי כופר (כופר לבן זן רוברה) - שממנו הכינו חינה, תמרקים ואף תרופות שונות וגפן, שלאחרונה אובחנה - כנראה - כזן ייחודי של אשקלון.

במיזם משולבים תלמידי בית - הספר, שהגדיר את עצמו כמאמץ אתרים היסטוריים באשקלון עם מעורבות חברתית ופיתוח מנהיגות צעירה, ומשולב בתוכנית הלימודים השנתית והרב-שנתית.

מצפה בית אשל, דיון ציבורי

מצפה בית אשל, הוקם במסגרת שלושת המצפים (גבולות ורביבים) ב-1943. בית אשל הוקם במסגרת תנועת המושבים ופיתח משק חקלאי בצמוד לעיר באר שבע הערבית ותוך טיפוח יחסי שכנות טובה עם האוכלוסייה הבדואית.

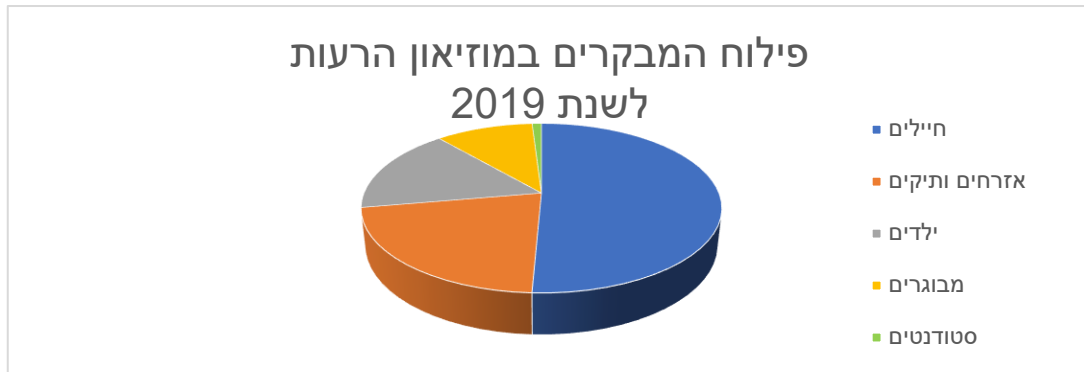
במלחמת העצמאות, המצפה סבל מהתקפות והפגזות מצריות רבות, אך עמד בגבורה מול כל כוח צבאי. אחרי המלחמה ועם הקמת המדינה, בחרו חברי בית אשל, לעזוב את יישובם ההרוס והקימו את מושב היוגב בעמק יזרעאל. מבני המצפה שנעזב, התפוררו במשך השנים ורק תודות לנאמני

שימור באר שבע, ניצל משיניהם של יזמים שחמדו את אדמת המצפה. באמצע שנות ה-2000 שוקם ושוחזר המצפה על ידי הקק"ל וכיום הוא נמצא בתחום פארק נחל באר שבע.

במסגרת תוכנית מתאר כוללנית חדשה לעיר, הוקמה שכונת מגורים (שכונת הפארק) ממזרח למצפה. בתוכנית חדשה של רשות מקרקעי ישראל, מתוכננת שכונה חדשה מצד דרום ומערב למצפה. בדיונים עם עמותת מצפה בית אשל (ותיקי המצפה וחברי היוגב), המועצה לשימור אתרים, קרן קיימת ורשות מקרקעי ישראל – הובאה העובדה כי למצפה אין רזרבת קרקע לפיתוח, מיקום הכניסה אינו ברור ונגיש. על דעת צוות היגוי בניהול רשות מקרקעי ישראל, הוחלט שאין מניעה להקטין את שטח התכנית החדשה ולאפשר למצפה בית אשל קרקע להרחבה וכניסה נאותה.

ממאתיים יוצאים תשעה: אתרי המועצה לשימור אתרים הפועלים בתוך ארגון הגג לכ-200 אתרי מורשת

מוזיאון הרעות – מצודת כ"ח

בשנת 2019 ביקרו באתר 22,500 מבקרים לעומת 27,000 איש בשנת 2018. הסברים אפשריים לירידה במספר המבקרים: שנת בחירות- קבוצות רבות של חיילים (בעיקר) ביטלו בחודש הבחירות וכן בתקופה של מתיחות.

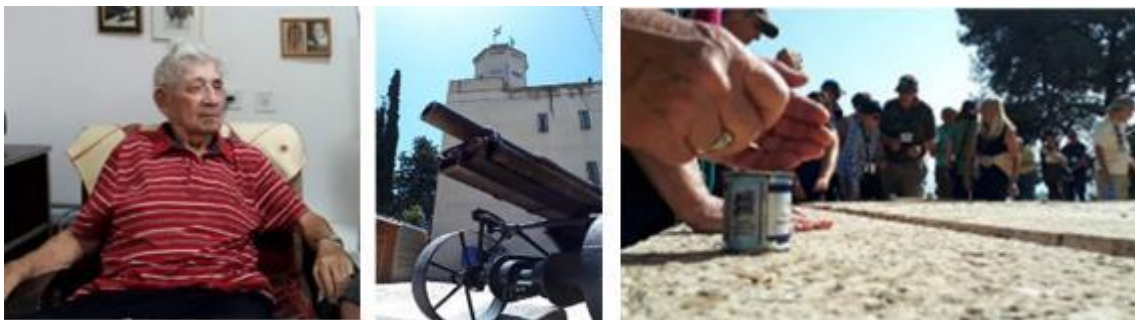
קצת מהשנה החולפת:

ביקור מנכ"ל משרד ירושלים ומורשת

פעילויות מיוחדות חינוך בלתי פורמלי- מבח"ר וגליל עליון

מסיבת סיום ב"ס שבט סופר חצור הגלילית

טוג'ו, לוחם פלמ"ח מהכשרת כפר גלעדי וממדריכי המוזיאון, הלך לעולמו

הנפוליאונצ'יק הגיע למעונו החדש

ביקור נשיאי JNF

יעדים לשנת 2020

- להגדיל את ביקורי תלמידים לכ-6,000 באמצעות הידוק קשר עם תנועות נוער, פניה ישירה לבתי ספר
- להגדיל את ביקורי גמלאים לכ-6,000 בפניה למתנ"סים, מרכזי יום לקשיש
- להגדיל את ביקורי מבוגרים לכ-3,500 בפניה למקומות עבודה גדולים, שתופי פעולה עם אירוח קיבוצי, צימרים באזור
- שילוב מתנדבים בהדרכות

הדרכה - הדגש בחצר כנרת הוא על ההדרכה באתר, זו שנה שנייה שמספר המבקרים באתר מגיע ל-20 אלף מבקרים. ההדרכה נעשית מול קהלי יעד שונים.

פעילות עם שרות לאומי – זו השנה השביעית שחצר כנרת מפעילה באתר את בנות השרות הלאומי. עיקר עבודתם בהדרכה נעשית עם ילדים וכוללת הדרכה בשילוב פעילויות. בנוסף הן מהוות חלק מצוות החצר.

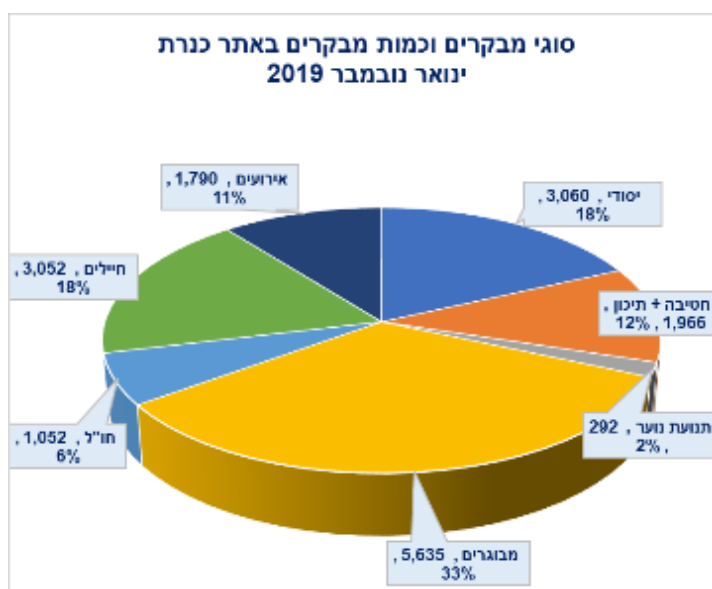
הדרכות מיוחדות – ליונו כמה בתי ספר בהדרכות מיוחדות, כבי"ס דה-שליט מרחובות שמוביל הערכה חילופית לתלמידי כיתות י"א ונעזרו באתר ובהדרכה להוביל פרויקט זה. בי"ס תל"י, המשלב הדרכה ופעילויות הכוללות, טקסטים המחזות לפי נושאי החצר, בי"ס אורט בנימינה שמגיע לכאן במסגרת שיעורי הספורט והעיסוק בשירי רחל.

אירועים – לאחרונה נפתחה בחצר המבואה המשמשת לאירועים שונים, כבנות ובני מצווה בשילוב ביקור והדרכה באתר, ערבי שירה ארץ-ישראלית, מקום לכינוסים. השנה האתר נבחר לארח את כנס מעשה השימור של המועצה לשימור אתרי מורשת.

חלק מהאירועים שהתקיימו באתר:

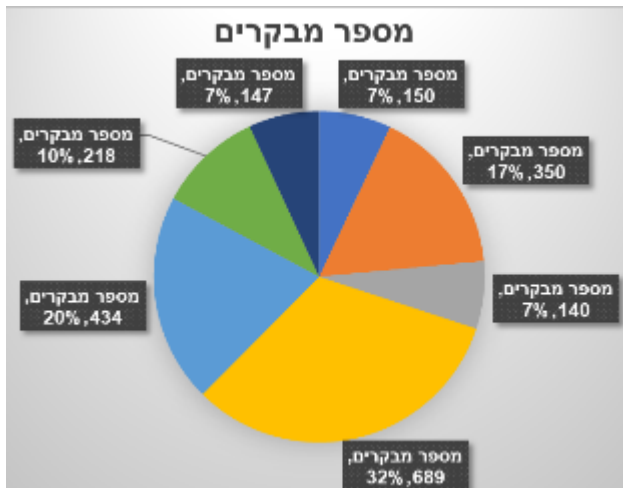
- בינואר אירחנו כנס מקהלות ארצי במסגרת פסטיבל האגם
- במרץ ערכנו בשיתוף מכללת כנרת יום עיון לרופין וערב אסם סיפור ושיר "אל ארצות אהובי הלך" – שירים בין וילנה, קובנה והכנרת
- במאי קיימנו ערב שירה ארץ-ישראלית בהנחיית דני עמית, וכן אירחנו את יום מעשה השימור של המועצה לשימור אתרי מורשת
- ביוני קיימנו יום עיון להגנה בשיתוף ד"ר עמיר בר-אור
- באוגוסט פתחנו את האתר לפעילות אחה"צ במסגרת יום הפוך באתרי מורשת
- בספטמבר ערכנו פתיחה רשמית למבואה, עם מופע מרגש של מיטל טרבלסי וד"ר מוטי זעירא "על כל אלה", המוקדש לנעמי שמר ושירה.
- באוקטובר קיימנו טקס מיוחד ליק"א לכבוד פתיחת המבואה, הטקס, עסק בסיפורה של יק"א והחקלאות בעמק היום
- בנובמבר קיימנו את יום העיון השנתי שלנו בנושא "לציון מאה שנה לעלייה השלישית" בהתייחסות לישובים שהיו ואינם עוד בעמק.

ממספר המבקרים בחצר לפי חודשים, ניתן לראות שחצר כנרת עובדת עם אוכלוסיות שונות: בתי-ספר – מיסודי, חטיבה ותיכון, תנועות נוער, מכינות קדם-צבאיות, קורסים של מורי דרך, משפחות ומבוגרים.

משטרת נהלל ההיסטורית ומרכז למחוז צפון במועצה

פילוח ומספריי מבקרים באתר במהלך 2019

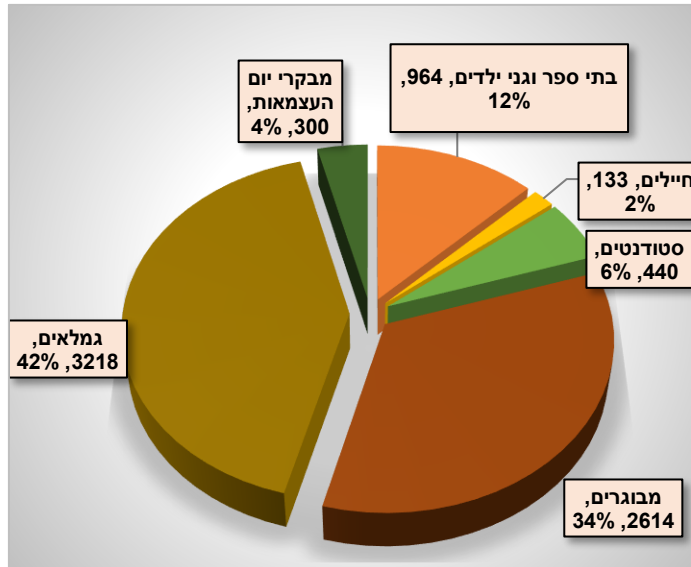
מספר מבקרים	סוג האירוע
150	השתלמויות
350	יום העצמאות
140	ימי עיון - כניסה ללא תשלום
689	הדרכות לגמלאים
434	הדרכות בתי ספר
218	ביקורי מבוגרים
147	ביקורי חיילים
2,128	סה"כ מבקרים

פעילויות האתר במהלך 2019

מספר פעילויות	משתתפים	סוג הפעילויות
1		רע"ת
3		השתלמויות
1	מיומנות הדרכה למתנדבים	
1	80 שנות נוטרות	
1	"השקת הספר "מול שדות בוערים"	ימי עיון
1	"אוטובוס הסרטים" אירוע שנתי בשת"פ מוא"ז עמק יזרעאל.	אירוע
8		סה"כ אירועים

אתר רכבת העמק כפר יהושע

מבקרים	סוגים
964	בתי ספר וגני ילדים
133	חיילים
440	סטודנטים
2614	מבוגרים
3218	גמלאים
300	מבקרי יום העצמאות
7669	

השנה התרכזנו בעבודת שטח לעידוד ביקורי תלמידים בתי ספר של המיעוטים בצפון שהאתר וסיפורו מתאימים לתוכנית הלימודים הבית ספרית שלהם.

התקיימו מספר אירועי תרבות ומסע האופניים השנתי עם עמותת "אתגרים" בנופי העמק.

צילום: יוסי זמיר

שנה זו התאפיינה בפיתוח מואץ לצד ביקורי קבוצות ומשפחות מזדמנות.

ביקורי קבוצות ומשפחות

מסתמן שהשנה תהייה ירידה במספר המבקרים לעומת 2018, בה התקיימו שני אירועים גדולים: האחד אירוע משרד ראש הממשלה כ- 7,000 איש והשני סדנאות של מג"ב בהן השתתפו כ- 2,500 איש. עד כה (ללא דצמבר) ביקרו באתר כ- 83,000 איש.

חדש במיצגים

שני סרטים חדשים במחנה האחד 'משה סנה בהעפלה' והשני, 'השיבה הביתה' המספר את ספור תנועת הבריחה, באירופה שלאחר המלחמה. שני סרטים אלו לא מוקרנים בשגרת הסיורים.

מיצג האנייה תורגם לגרמנית במסגרת תקציב שדרוג אתרים..

מאגר המידע

בשנה זו התחלנו מהלך בו עברנו להשתמש בממשק אינטרנט דרך חברת "אידאה". ממשק זה למאגר המידע 'בנתיבי העפלה', עומד בתקנות הנדרשות בחוק, מבחינת נגישות כמו כן הוא ידידותי יותר למשתמש מבחינת חיפוש מידע.

במהלך השנה נאספו רשימות מעפילים ופעילים נוספים ממקורות שונים. בהקשר הזה נעשתה פעולה מאוד חשובה, של איחוד הרשימות מהמקורות השונים, בדיקה וניפוי שמות כפולים ויצירת רשימות מדויקות יותר.

במקביל נאספו עדויות אודיו ווידאו, יומנים, תמונות ומסמכים.

אירועים מיוחדים

בראשית מאי התקיים אירוע מרגש של הענקת "אות המעפיל" על ידי משרד מורשת וירושלים. באירוע השתתפו כ-600 מעפילים ובני משפחתם. סה"כ למעלה מ-1,000 משתתפים. כמידי שנה התקיים במאי, אירוע של הסוכנות היהודית תחת הכותרת 'עולים ומעפילים' בו לקחו חלק כ-1,300 בני נוער מלמעלה מ-30 מדינות, שעלו בשנה זו לארץ. ב-25.11 קיימנו בבית הקברות בחיפה אזכרה לחללי האונייה "פטריה" ולאחר מכן התקיים מפגש של בני המשפחות במחנה.

מבצע "מייקלברג"

- גוף המטוס נוקה ונצבע בצבע מיוחד שיגן על המטוס מפני חלודה וכן יוריד במעט את טמפרטורת פנים המטוס – העבודה נעשתה על ידי צוותי השימור.
- הסתיימו עבודות הכנת תשתית המיזוג והחשמל למטוס – העבודה נעשתה על ידי קבלנים חיצוניים.
- פנים המטוס בתהליך הכנה לקראת התקנת המסכים הרבים בהם יוקרן המיצג – העבודה נעשתה על ידי צוותי השימור.
- מיצג המטוס – דוקו-אנימציה שתספר על מבצע 'מייקלברג' נמצאת בשלבי עבודה מתקדמים.

צילום: אמנון הופמן

צריף המטבח ההיסטורי – צריף ההעפלה בדרכי היבשה מארצות האסלאם

- הצריף שוחזר
- הסתיימו עבודות החשמל והמיזוג
- הקונספט האוצרותי אושר
- הכנת התצוגה לקראת ביצוע

משטחי בטון

כחלק מהחלטה של שחזור שמונה משטחי בטון במיקומם ההיסטורי ובמטרה להפכם לנקודות הדרכה, מידע וחוויה תחת צל, החלו בהכנות ליציקת שני משטחים ראשונים דרומית לאנייה.

מרכז מבקרים מקוה-ישראל

פעילות שוטפת באתר

במהלך השנה הגיעו לביקור קבוצות גני ילדים, בתי ספר, תלמידי שלי"ח, השתלמויות מורי דרך, גננות וסטודנטים, סיורי חברות, גמלאים, שירותי הביטחון.

לעומת שנת 2018 (תקופה מקבילה, חודשים ינואר עד ספטמבר 2018), מספר המבקרים גדל בכ-25% ובהתאמה גדלו גם ההכנסות (גידול של כ-26%).

כמו כן, ההוצאות קטנו באופן ניכר בכ-19%. הנתונים הנ"ל גרמו להקטנה משמעותית בגירעון האתר.

אירועים מיוחדים

אירועי מפה ומצה

במהלך הימים הללו ביקרו באתר 2,800 מבקרים.

כחלק מהפסטיבל הקהל הרחב נהנה ממספר פעילויות: סיורים מודרכים באתר ההיסטורי על ידי מדריכי האתר, סדנאות יצירה מטעם המועצה לשימור אתרים, הצגות ילדים ונגנים אנדלוסים שהנעומו ביצירות מוזיקה.

גלית והבה-שאשו מנהלת מינהל תרבות, משרד התרבות באירוע מפה ומצה במקוה ישראל

מטיילים ליד היקב,

אירוח קייטנות הקיץ של ילדי חולון במסגרת הפרויקט "בית הספר של החופש הגדול".

במהלך חופשת הקיץ הגיעו כל תלמידי כיתות א' – ג', כ-2,800 תלמידים מחולון, לקייטנת יום במקוה ישראל, הילדים נהנו מפעילות חינוכית וערכית וחוויתית

פעילות הקייטנה כללה ביקור בגן הבוטני בו הילדים התנסו בפעילות אתגרית וחוייתית בסבבים כגון: מרוץ שליחים, לימבו, באולינג ועוד.

ביקור באתר ההיסטורי אשר כלל הדרכה במכניקה וסביב עץ הפיקוס, פעילות "לצאת מהכלים" בה הילדים מתנסים בכלים מן העבר וצפייה בסרט על מקוה ישראל וסדנאות יצירה בנושא שימור מותאמות לשכבת גיל.

פעילות אתגרית בגן הבוטני

סדנת יצירה בנושא שימור

אירוע לציון 90 שנה לביקורו של האדמו"ר מחב"ד במקוה ישראל והדפסת ספר התניא

אלברט איינשטיין, דוד בן גוריון והרצל הנם חלק מרשימת הביקורים ההיסטוריים שבית הספר החקלאי אירח במרוצת השנים.

בשנת 1929 (תרפ"ט), לפני 90 שנה, התקיים ביקור היסטורי נוסף בין כותלי בית הספר של רבי יוסף יצחק מליובאוויטש (הרבי השישי בשושלת חב"ד). הרבי הגיע לביקור קצר בארץ ישראל וכחלק מביקורו בחר להגיע לבית הספר החקלאי הראשון בארץ ישראל- מקוה ישראל.

ההגעה למקוה ישראל עוררה התרגשות גדולה באזור ובבית הספר בפרט. את בואו קיבלו כאלף איש בקבלת פנים גדולה וחגיגית!

ביום שלישי, י"ב מנחם אב תשע"ט (13 באוגוסט) ציין מרכז המבקרים תשעים שנה לביקור זה! ציון התאריך לווה באירוע רשמי בו לקחו חלק חב"ד חולון, בית הספר החקלאי מקוה ישראל והמועצה לשימור אתרים. לאחר סיור קצר באתר ההיסטורי ודברי ברכה, הגיע שיא האירוע אשר כלל את הדפסת ספר התניא (ספר היסוד של חסידות חב"ד) בתוך בית הכנסת ההיסטורי של מקוה ישראל. ספר התניא הודפס בכ-7,000 מהדורות במקומות שונים בארץ ובעולם! כעת, עם הדפסת ספר התניא בבית הכנסת ההיסטורי, הצטרפנו גם אנו למסורת היסטורית ומרגשת זו.

הדפסת ספר התניא בבית הכנסת

סיור באתר ההיסטורי,

חדש! סיור בעקבות הכרם

בקיץ האחרון השקנו סיור חדש " בעקבות הכרם". בסיור למדו את שלבי הכנת היין- משלב חרישת האדמה ועד לשלב הטעימות. במהלך הסיור ביקרו במבנה המכניקה ההיסטורי של בית הספר והכירו את הכלים החקלאיים שסייעו בתהליך הכנת היין. למדו על חשיבות המים בחקלאות. בהמשך הגיעו לביקור בכרם הענבים הגדל בסמוך לשדרת הדקלים המפורסמת, והתנסו בתהליך הפקת היין וקינחו בטעימת יין מקואי!

הדגמת פעולת דריכת ענבים כחלק מתהליך הפקת היין

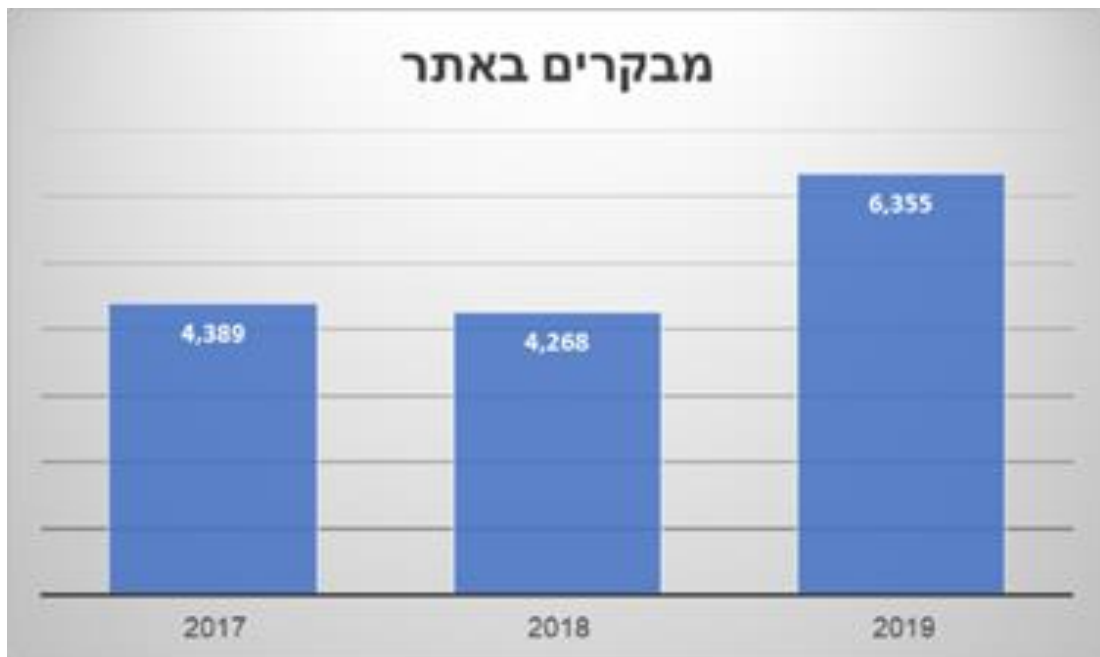

בציר בכרם,

גינה קהילתית

אנו פועלים בימים אלו להקמת גינת ירק קהילתית בשיתוף חניכי מכינת "שחר" ובסיוע חקלאי מקוה ישראל, בסמוך למבנה מרכז המבקרים, אנו בונים ערוגות. הגינה מיועדת לתת מענה למגוון קבוצות של חינוך מיוחד ובעלי צרכים מיוחדים המגיעות לאתר.

סדנת הקרמיקה של בית הספר לאומנות "הקוביה"

פעילות באתר

- השתלבות בתוכנית "היתרון הירושלמי" על מנת להגביר את מספר התלמידים המבקרים באתר, כולל התאמות תוכן וכח אדם.
- שילוב הדרכת בעלי מוגבלות שכלית באתר, על בסיס הפעילות "בכל עונה יש מתנה"
- הגברת שיתוף הפעולה עם סדנת הקרמיקה של בית הספר לאומנות "הקוביה": הדרכה וסדנת קרמיקה, הכשרת שלושה מדריכים לעבודה עם קבוצות, ביסוס הפעילות במהלך חופשות

אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב - רחובות

הדרכה:

מספרי מבקרים: בשנה"ע 2019 הגיעו לאתר כ-30,000 איש בעיקר תלמידי מערכת החינוך.

תכניות הדרכה מחודשות:

- **אמץ אתר** – יום שיא בנושא שימור מבנים במסגרת תכנית "אמץ אתר" העירונית. מגיעות לפרדס כלל כיתות ח' ברחובות, זו השנה הרביעית, ולוקחות חלק ברצף פעילויות מגוון הכולל למידה פעילה והרצאות. בשנה"ל תש"ף התעדכן המערך משמעותית ונוסף לו גם פעילות המשלבות טכנולוגיה.
- **סיורי עששיות** – לקראת חג החנוכה חונכים את 'סיורי הבטיק' המרגשים באווירה מיוחדת בחסות החשכה בין עצי הפרדס.
- **סיורים בעקבות נשים** – סיורים מרתקים העוסקים בדמויות נשיות משמעותיות שחיו ופעלו בראשית ימי המושבה רחובות והשפיעו על הנעשה בה.
- **תערוכת "נופים ואנשים"** – תערוכה הכוללת רפרודוקציות של אמנים, בניהם: ראובן רובין ונחום גוטמן שתיעדו את המושבה רחובות החל משנות העשרים ועד ימינו. התערוכה משמשת עוגן לתוכנית "רחובות עירי" העירונית בה תלמידי שכבת ד' יגיעו ללמוד על מקצועות העבר ויחשפו לתכנים אומנותיים והיסטוריים דרך תמונות, פאזלים ומשימות שונות.
- **תערוכת רחל** – "שנה ויום" – בימים אלו עמלים על תערוכה הכוללת הדרכה מקצועית והעמדת תערוכה מעוצבת בין עצי הפרדס העוסקת בזיכרונותיה וחייה של רחל במושבה רחובות.
- **חדר בריחה** – פעילות משפחתית חדשה המבוססת על עיקרון חדר בריחה, פעילות בה על המשתתפים לפתור תעלומה בשישים דקות. הפעילות כוללת חידות ומשימות ברחבי הפרדס המפגישות את המבקרים עם תכנים היסטוריים ואומנותיים.

אירועי קהל רחב:

- **חגים** – בסוכות, חנוכה, ט"ו בשבט ופסח קיימנו ימים פתוחים לפעילות לקהל הרחב. אירועים אלו הפכו כבר מסורת באתר הפרדסנות, והמבקרים נהנים מאד מהסיורים השונים ומפעילות היצירה. בחוה"מ פסח שילבנו גם פעילות האבקה.
- **130 שנה לרחובות בסימן וותיק/ת העיר** – בתכנון סדרת מפגשים הפתוחים לקהל הרחב הכוללים סיור באתר הפרדסנות ושיחה עם וותיק/ת העיר.

תרומה לקהילה:

- **גינה קהילתית** – בשיתוף עם חברת "אפליד מטיריאלס" אנו בונים פעילות הנפרסת על פני שנה בה ילדים עם צרכים מיוחדים מתנסים בחקלאות וכך מגלים את סודות הטבע.
- **גינה קהילתית** – בשיתוף עם משרד הביטחון להורים שכולים.
- **קהילת צעירים רחובותים** - מתוכננת פעילות לקהילה מתחדשת מקומית בימי שבת בבוקר.
- **שיתוף עם אגף רווחה** - יצירת שיתוף פעולה ללא מטרות רווח בין צוות פרא-רפואי לילדי העיר הנמצאים במועדוניות רווחה.
- **העסקת עובד בעל צרכים מיוחדים** - מתן עבודה ושילוב בשוק התעסוקה.

מוזיאון מכון איילון - רחובות

- מספר המבקרים השנה כ-80 אלף, ביניהם 55% תיירים, 15% מבוגרים, 15% ילדים ותנועות נוער ו-15% אחרים (גמלאים, סטודנטים וחיילים).
- בימים אלה אנו מסיימים את בניית מדרגות החירום אשר ישפרו את זרימת המבקרים באתר, ועתה נשאר לנו לפתור את בעיית ההנגשה למתקשים.
- אנו ממשיכים בפעילויות הרגילות שלנו מעבר לסיורים: ערבי שירה, פעילות תנועות הנוער בימים שישי-שבת, של"ח רחובות ונס ציונה, כנסים לחברות, פעילות של עיריית רחובות וכמובן ימי הולדת (בעיקר למבוגרים) וסיורי בר מצווה ובנות מצווה.
- אנו נושאים עיניים לבניית המבואה החדשה
- ותשמעו סיפור:

14.5.2019

לצוות מכון איילון,

מזמן לא התרגשתי כמו בביקור כאן היום הציונות שהחלה בייצור הכדורים כאן, ממשיכה יום יום בהדרכה הנלהבת והמרגשת שלכם – גם זו ציונות אמיתית.

עלו והצליחו

אודי ורד - מנכ"ל - אלביט מערכות חטיבת יבשה ותעש